T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

6. , 7. VE 8.SINIF ÇOCUKLARININ ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ İLE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu DOĞDU

BURSA

2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

6. , 7. VE 8.SINIF ÇOCUKLARININ ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ İLE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu DOĞDU

Danışman

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Duygu DOĞDU

21/05/2021

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

"6. - 8. Sınıf Çocuklarının Özgüven Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Duygu DOĞDU	Doç. Dr. Pınar Bağçeli KAHRAMAN

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asûde BAŞAL

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda 801682006 numara ile kayıtlı Duygu DOĞDU'nun hazırladığı "6. , 7. ve 8. Sınıf Çocuklarının Özgüven Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 21/05/2021 günü 11.00-12.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı) olduğuna (oybirliği) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Burcu SARI UĞURLU

Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Handan Asûde BAŞAL

Bursa Uludağ Üniversitesi

ÖNSÖZ

Çocuğun içine doğduğu ve ona bakım veren ailesiyle kurduğu ilişki, çocuğun gelişiminde fazlasıyla önemlidir. Çocuğun anne ve babasıyla kurmuş olduğu ilişkide ailenin tutumu çocuğun ileriki hayatında oldukça önemli bir paya sahiptir. Çocuğun özgüven gelişimini anne baba tutumu ile birlikte incelemek günümüz çocuklarının daha sağlıklı fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyerek daha özgüvenli ve sosyal bireyler ortaya çıkması için önem arz etmektedir. Bu araştırmanın alanda yapılmış çalışmalara katkı sağlayacağı, bundan sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda 6. , 7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma süresince öneri, katkı ve yardımını esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN ile süreçte öneri ve yardımda bulunan Sayın Arş. Gör. Demet KOÇ TÜYLÜ' ye teşekkürlerimi sunarım.

Duygu Doğdu

ÖZET

Yazar : Duygu DOĞDU

Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Bilim Dalı : Okul Öncesi Eğitimi

Tezin Niteliği : Yüksek Lisans

Sayfa Sayısı : 98

Mezuniyet Tarihi :

Tez : 6. , 7. ve 8. Sınıf Çocuklarının Özgüven Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Danışmanı : Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

6. , 7. VE 8. SINIF ÇOCUKLARININ ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ İLE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, 6. , 7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çocuğun yaşının, cinsiyetinin anne baba tutumlarına ve çocuğun özgüven düzeylerinde farklılığa yol açıp açmadığı da incelenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma farklı anne- baba tutumlarının çocuklarının özgüven düzeyleri ile ilişkisini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokula devam etmekte olan 6. , 7. ve 8. sınıf 80 çocuk ile bu çocukların aileleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Günalp, (2007) tarafından geliştirilen “Anne- Baba Tutumları Belirleme Ölçeği” ve 1964 senesinde Piers Harris’ in geliştirdiği Öner (1996) “Piers Harris Çocuklar

İçin Öz Kavram Ölçeği" kullanılmış, analizler SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yanıt aranan sorulara aşağıda yer verilmiştir.

6. , 7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne baba tutumları arasında ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Yine 6. , 7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeylerinin ne olduğu ve bu çocukların anne-babalarının sahip olduğu tutumların ne olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. 6. , 7. ve 8. sınıf çocuklarının anne baba tutumları çocuğun cinsiyetine ve sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği ve çocuğun özgüveninin, çocuğun sınıf düzeyi ile cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Yapılan analizler sonrasında elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların özgüven düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu görülürken, anne baba tutumlarından demokratik anne baba tutumu yüksek düzeydeyken sırasıyla koruyucu anne baba tutumunun ortalama düzeyde olduğu ve baskıcı anne baba tutumu ile ilgisiz- kayıtsız anne baba tutumunun düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların özgüven toplam puanı ile anne baba tutumu toplam puanı ve anne baba tutumu ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: 6. , 7. ve 8. sınıf, özgüven, anne-baba tutumları

ABSTRACT

Author : Duygu DOĞDU

University : Bursa Uludag University

Field : Primary Education

Branch : Pre-school Education

Degree Awarded : Master's

Page Number : Ninety eight

Degree Date :

Thesis : Analysıs Of The Relatıonshıps Between The Self-Confidence Levels And Parental Attitude Of Children In Grade 6th, 7th And 8th

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN THE SELF-CONFIDENCE LEVELS AND PARENTAL ATTITUDE OF CHILDREN IN GRADE 6th, 7th AND 8th

The purpose of this research is to examine the relationship between the self-confidence levels of 6th, 7th and 8th grade children and parental attitudes. It has been tried to examine whether the age and gender of the child cause a difference in parental attitudes and self-confidence levels of the child in accordance with this purpose.

This research was carried out in relational scanning model in order to determine the relationship between different parental attitudes and self-confidence levels of their children.. The study group of the research consists of 80 6th, 7th and 8th grade children attending secondary schools affiliated to the Istanbul Provincial Directorate of National Education and parents of these children.

"The Parent Attitudes Determination Scale" developed by Günalp (2007) and "Piers Harris Self-Concept Scale for Children" adapted by Öner (1996) developed by Piers Harris in 1964 were used as data collection tools in the research, and the analyzes were carried out by using the SPSS package program.

The questions, for which answers are sought in the research, are given below.

Answers were sought to the question about whether there is a relationship between the self- confidence levels of 6th, 7th and 8th grade children and parental attitudes. Also, answers were sought to the questions about the self-confidence levels of 6th, 7th and 8th grade children and the attitudes of the parents of these children. It was examined whether the parental attitudes of 6th, 7th and 8th grade children vary according to the gender and grade level of the children, and whether self-confidence of the children varies according to grade level and gender of the children.

When the results obtained after the analyses are examined, it is seen that the self-confidence levels of the children are at average level, the democratic parental attitude is high, the protective parental attitude is average, respectively, and oppressive parental attitude and irrelevant-neutral parental attitude are low.

When the results obtained in the research were examined, no significant correlation was found between the self-confidence total score of the children and total score of the parental attitude and the sub-dimensions of the parental attitude scale.
Keywords: 6th, 7th and 8th grade children, teenagers, self-esteem, parental behavior pattern

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET……..…v

ABSTRACT vii

İÇİNDEKİLER ix

TABLOLAR LİSTESİ xii

KISALTMALAR LİSTESİ…….xiii

1. Bölüm: Giriş 1

1.1.Problem Durumu 2

1.2.Araştırma Soruları 2

1.3.Amaç…….....2

1.4.Önem 3

1.5.Varsayımlar 4

1.6.Sınırlılıklar 4

1.7.Tanımlar 4

2. Bölüm: Literatür(Alan Yazın) 5

2.1. Özgüven Kavramı 5

2.1.1. Öz Kavramı ve Gelişimi 5

2.1.2. Özgüvenin Tanımı 10

2.1.3. Çocukta Özgüven Gelişimi 13

2.1.4. Özgüvenin Artırılması 15

2.1.5. Kendini Sevme Kavramı 15

2.1.6. Özgüven Gelişiminde Anne-Babanın Rolü 15

2.2. Anne-Baba Tutumları 18

2.2.1. Anne-Baba-Çocuk İlişkisi 18

2.2.2. Anne-Baba Tutumu Kavramı 20
2.2.3. Anne-Baba Tutumlarının Kuramsal Çerçevesi 21
2.2.3.1. Psikodinamik Model 21
2.2.3.2. Adlerci Model 22
2.2.3.3. Davranışçı Model 22
2.2.3.4. Baumrind'in Modeli 22
2.2.3.5. Maccoby ve Martin'in Modeli 24
2.2.4. Anne-Baba Tutumlarının Türleri 26
2.2.4.1. Baskıcı ve Otoriter Tutum 26
2.2.4.2. Gevşek Tutum 26
2.2.4.3. Dengesiz ve Kararsız Tutum 27
2.2.4.4. İlgisiz ve Kayıtsız Tutum 28
2.2.4.5. Demokratik Tutum 28
2.2.5. Anne-Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler 29
2.3. İlgili Araştırmalar 30
2.3.1. Anne- Baba Tutumlarına Yönelik Yapılan Araştırmalar 30
2.3.2. Özgüvene Dair Yapılan Çalışmalar 38
2.3.3. Anne- Baba Tutumunun Çocuğun Özgüveni İle İlişkisini İçeren Çalışmalar 40
3. Bölüm: Yöntem 43
3.1. Araştırmanın Modeli 43
3.2. Çalışma Grubu 43
3.3. Veri Toplama Araçları 44
3.3.1. Anne Baba Tutumları Belirleme Ölçeği 44
3.3.2. Piers Harris Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği 45

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi 45

4. Bölüm: Bulgular 47

4.1. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular……..47

4.2. Çocukların Özgüven Düzeylerine Yönelik Bulgular…….……50

4.3. Kişisel Bilgiler İle Anne- Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.. ….53

5. Bölüm: Tartışma Ve Öneriler 56

5.1. Tartışma……..…...56

5.2. Öneriler……...…..…..63

Kaynakça 65

Ekler 73

Ek 1 ANA BABA TUTUMLARI BELİRLEME ÖLÇEĞİ…… ……...……..73

Ek 2 PİERS HARRİS ÇOCUKLAR İÇİN ÖZ KAVRAM ÖLÇEĞİ……...……76

Ek 3 ÖZ GEÇMİŞ…….....78

Ek 4 İZİN BELGESİ VE VALİLİK ONAYI……..…….....80

Tablolar Listesi

Tablo *Sayfa*

1. Baumrind'in Anne-Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması……23

2. Maccobay ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli…….....25

3. Kişisel Bilgilere İlişkin Frekans Analizi Sonuçları……..……..43

4. Ölçek ve Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Değerleri ……..……..46

5. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı Analiz Sonuçları…….....…47

6. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları……..……....….48

7. Çocukların Cinsiyetine Göre Özgüven Düzeylerine Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları…….……50

8. Çocukların Sınıflarına Göre Özgüven Düzeylerine Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları……..…….……....51

9. Çocukların Cinsiyetine Göre Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları…….……..….....53

10. Çocukların Sınıfına Göre Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları……..……54

Kısaltmalar Listesi

α : Cronbach Alpha

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

1. Bölüm

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

Bebek ile anne-baba arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın ileride kuracağı kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur. Çocuklarının, kendisine önem veren, kendine yeterli davranabilen, özgüvenli bir birey olarak yetişmesinde, anne babanın tutum ve davranışlarının büyük etkisi vardır (Günalp& Kabadayı, 2017).

Çocukta özgüven doğumla gelişmeye başlayıp, yaşam boyu da gelişen kavramdır. Yaşamın ilk yıllarında aileden alınan mesajlara göre şekillenen özgüven, çocuğun okula başlamasıyla birlikte arkadaşların ve öğretmenlerin bulunduğu diğer sosyal çevrelerden gelen mesajlardan da etkilenmektedir. Özellikle ergenlikle birlikte çocuklarda özgüveni şekillenmeye başlamaktadır (Özbey, 2004).

Çocuk doğum ile birlikte ilk sosyal çevresi olan ailesiyle hayata başlamakta, davranış kalıplarını burada öğrenmekte, toplumsal değerleri burada kazanmaktadır. Özellikle anne babanın çocuğa yönelik geliştirdiği tutumlar aile içi ilişkiyi ve çocukların kişilik özelliklerini büyük oranda etkilemektedir. Dolayısıyla çocuğun kendine değer veren, özgüvenli bir birey olarak yetişmesi de anne-baba tutumlarından etkilenmektedir (Kasatura, 1998). Bunun sonucu olarak çocuk geliştirdiği kişilik özelliklerini okula taşımaktadır. Anne baba tutumlarının etkisiyle gelişen ve özgüveni şekillenen çocuk okul öncesi eğitime ve daha sonra ilkokula başladığında öğretmeni ve akranlarıyla iletişiminde başarılı olabilmektedir. Ergenlikte özellikle arkadaş çevresine yönelimin de olmasıyla çocuk kimlik arayışına girmektedir. Bu süreçte ergenin akranlarıyla yaptığı karşılaştırmalar özgüvenini önemli ölçüde şekillenmektedir (Dolgin, 2014). Dolayısıyla okul öncesi dönemde ailede başlayan süreç, sosyal çevre ve akran etkileşimleri ile devam ederek özgüvenin tamamlanmasını

sağlamaktadır. Bireyin özgüvenli olması kendisi olmaktan mutluluk duyması ve çevresi ile uyumlu hayat sürmesi anlamına gelmektedir (Çevikbaş, 2013).

1. 1. Problem Durumu

6., 7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne- baba tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

1. 2. Araştırma Soruları

1. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne baba tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının anne-babalarının sahip olduğu tutumlar nelerdir?
3. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının anne baba tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
4. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri çocukların cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
5. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının anne baba tutumları çocukların yaşına göre farklılık göstermekte midir?
6. 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri çocukların yaşına göre farklılık göstermekte midir?

1.3.Amaç

Bu araştırmanın amacı, 6. ,7. ve 8. sınıf çocuklarının özgüven düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çocuğun yaşının, cinsiyetinin anne baba tutumlarına ve çocuğun özgüven düzeylerinde farklılığa yol açıp açmadığı da incelenmiştir.

1. 4. Önem

Çocuğun anne ve babasıyla kurmuş olduğu ilişkide ailenin tutumu çocuğun ileriki hayatında oldukça önemli bir paya sahiptir. Anne baba tutumları ile ilgili pek çok araştırma

yapılmış olmasına rağmen nüfusun artmış olması ve bu durumla ilgili problemlerin devamlı artmaya devam etmesi böyle bir araştırmanın yapılmasının önemli dayanaklarından biridir. Çocuğun özgüven gelişimini anne baba tutumu ile birlikte incelemek günümüz çocuklarının daha sağlıklı fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyerek daha özgüvenli ve sosyal bireyler ortaya çıkması için önem arz etmektedir. Bu araştırmanın alanda yapılmış çalışmalara katkı sağlayacağı, bundan sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir. Literatürde özgüven ile liderlik becerisi (Onur, 1985) , akademik başarı (Soner, 1995), diğerleriyle olumlu ilişkiler (Bilgin, 2011), siber zorbalık (Topçu, 2015), mükemmeliyetçi benlik sunumu (Ceylan, 2017), olumsuz düşünceler (Çalıkuşu & Sürücü, 2020) arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara ve ana baba tutumları ile kişinin karar verme becerisi (Eldeleklioğlu, 1999; Öztürk, Kutlu & Atlı 2011), kendini kabul düzeyi (Güneysu, 1986), kendini gerçekleştirme düzeyi (Kuzgun, 1972), sosyal fobi (Sağat, 2016), öfke duyguları (Özyürek & Özkan, 2015; Sağır, 2016), benlik saygısı, benlik kavramı, özsaygı (Gürler, 2017; Torucu,1990; Yılmaz, 2018), kişilik gelişimi, çocuktaki problem davranışlar (Başal & Taner, 2013; Kaplan, 2018; Türkmen, 2012) ve okul öncesi dönem çocuklarının özgüven düzeylerine etkisi arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar (Günalp, 2007; Sağat, 2016) göze çarpmaktadır. Yapılan bu çalışmada farklı olarak 6. , 7. ve 8. sınıf çocuklar ile çalışılmış ve anne baba tutumlarının çocukların özgüven düzeylerine etkisi incelenmiştir. Aynı zamanda ana baba tutumu ve özgüven düzeyi çocuğun yaşı ile cinsiyeti açısından da değerlendirilmiştir. Anne baba tutumlarından hangilerinin, çocuğun özgüven duygusunun gelişiminde etkili olduğunun ve çocuğun ergenlik süreçlerine bu durumun etkilerinin bilinmesinin, ebeveynlerin çocuk yetiştirmede sergiledikleri tutumları etkileyeceği ve çocuğun yaşının ve cinsiyetinin, anne baba tutumlarına ve çocuğun özgüven düzeylerine etkisinin araştırılmasının, sürece çok yönlü bakılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Bu araştırmayla birlikte elde edilecek veriler; 6. ,7. ve 8. sınıf öğretmenlerinin, bu sınıf grubu

ailelerinin sahip olduğu anne baba tutumları hakkında fikir sahibi olmalarını sağlayarak, öğrencilere nasıl yaklaşmaları gerektiği konusuna katkıda bulunabilir.

1. 5. Varsayımlar

Araştırmanın dayandığı varsayımlar şunlardır:

1. Bilgi toplama aracı olarak uygulanmış olan, ana baba tutumları envanterinde yer alan soruları anne babaların içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin Piers Harris Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği'ni içtenlikle cevapladığı varsayılmıştır.

1. 6. Sınırlılıklar

Araştırma İstanbul İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullara devam etmekte olan 6. ,7. ve 8. sınıf 80 çocuk ile bu çocukların ebeveynlerinin bulunduğu çalışma grubuyla sınırlıdır.

1. 7. Tanımlar

Araştırmada çoğunlukla bahsedilen bazı kavramların araştırma içeriğine uygun anlamları şunlardır:

Özgüven: "Genel anlamda bireyin kendi yeteneklerini, duygularını tanıması, kendini sevmesi ve kendini tanıması olarak tanımlanır (Özbey, 2004)".

Tutum: "Bireylerin eşya, kişi, grup, fikir veya kurumların kabul ya da reddetmeye olan bir çeşit hazır oluş hali ya da eğilimidir (Özgüven,1998)".

2. Bölüm

Literatür (Alan Yazın)

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın içeriğini oluşturan, özgüven kavramı, özgüven duygusunun çocuktaki gelişim süreci ve bu süreçte anne babanın rolü, farklı anne baba tutumları ile ilgili kuramsal bilgileri ve ilgili konularda Türkiye ve yurt dışında yapılan çalışmaların özet bilgileri yer almaktadır.

2. 1. Özgüven Kavramı

2. 1. 1. Öz kavramı ve gelişimi. Bireyin kendi doğasını, özelliklerini ve bireyselliğini algılama biçimi öz olarak ifade edilmektedir. Bireyin kendisine yönelik izlenimleri, taşıdığına inandığı kimlikler ise öz kavramını oluşturmaktadır. İnsanların kendileri hakkında bilişsel algı ve tutum geliştirmelerini sağlayan öz kavramı, bireylerin kendilerini tanımlamasını ve değerlendirmesini mümkün kılmaktadır (Atıcı, Bilgin & İnanç, 2011). Öz kavramını büyük oranda diğer insanların söylediği, düşündüğü ve sergilediği davranışlar doğrultusunda şekillenen öznel bir deneyimdir. Özün yapısı doğrultusunda ise bireyin dünyayı, diğer insanları ve kendisini nasıl gördüğü ve algıladığı ortaya çıkmakta; bu olgu o bireyin varoluş temelini oluşturmakta ve onun her çeşit duygu, düşünce ve davranışını etkilemektedir (Akın, 2013). Rosenberg (1986)'e göre öz kavramı, kişinin kendi benliğine yüklemiş olduğu duygu ve düşüncelerin bütünüdür. Burn (1982)'a göre ise öz kavramını, bireyin kendisi hakkında gerçekleştirdiği değerlendirmelerin ve inançların bütününün birleşiminden meydana gelmektedir (Cenkseven & Sarı, 2008).

Rogers'ın ileri sürdüğü "Fenomenolojik Öz Kuramı" tüm bireylerin kendilerini merkeze koydukları bir evren olgusuna dayanmaktadır. Bu noktada herkesi etkileyebilecek kesin ve genel geçer gerçeklerden bahsetmek mümkün değildir. Her bir bireyin kendine has gerçeklik algısı bulunmaktadır. Bireylerin davranışları, çevrelerini algılama yollarına göre şekillenmektedir. Birey için gerçek çevreyi, onun algılamış olduğu çevre oluşturmaktadır.

Gerçek, kişiye özgü bir kavramdır (Kulaksızoğlu, 2011). Öz kavramı, başkalarının kişi hakkında sahip olduğu görüşlerin bir yansımasıdır. Kişinin birinci elden edindiği basit ve öznel deneyimler o kişinin öz algısını bir araya gelerek oluşturmakta; bireyin öz algısı ile çevresindeki insanların onun hakkında sahip oldukları yargılarla birleşmesi sonucunda ise öz kavramı meydana gelmektedir (Özge, 2013). Bireyin öz kavramı, kendisi hakkındaki düşüncelerini, algılarını ve inançlarını içermekte, kendini nasıl gördüğünü özetlemektedir. Bu olgu her koşulda doğru olanı yansıtmamakta ve her birey daha olumlu bir öz geliştirmek için çaba sarf etmektedir (Cüceloğlu, 2016). Rogers'a göre bireyler kim olduklarını ve kendilerini nasıl algıladıklarını bildiklerinde, bu iki kavramı birleştirmeyi ve çatışma olmaksızın kendilerini kabul edebilmeyi istemektedirler (Dolgin, 2014).

Erikson'a göre öz; bireyin ve çevresindeki diğer kişilerin zamanla değişmezliklerini ve sürekliliklerini algılamasıdır (Hortaçsu, 2012). Özün ilk işlevi kimlik duygusunu yaratmak ve onu muhafaza etmektir. Erikson kimlik kavramını ise hem geçmişi hem de geleceği içine alan; bütünlük ve süreklilik olgusuna sahip, kompleks bir içsel durum şeklinde tanımlamaktadır (Özge, 2013).

Gander ve Gardiner (2010)'a göre öz kavramı; kendine has tutumlarından, duygularından, algılarından, değerlerinden ve davranışlarından oluşan ve kişinin kendine özgü olan görüşüdür. Bireyin zihninde yer alan kendisine dair algılamaları, geçmişteki yaşanmışlıkları, geleceğe dair hedefleri ve sosyal rolleri onun öz kavramını oluşturmaktadır. Bireyin öz şemaları ve bunların içerikleri, kişisel algıları, belleği ve değerlendirmeleri bundan doğrudan etkilenmektedir. Buradan hareketle her bireyin öz kavramının şahsi ve kendine has olduğunu söylemek mümkündür (Köknel, Sözen, Savaşan & Sayıner, 2007). Bireyin öz algısının doğruluğu da önem taşıyan bir faktördür. Her bireyin altı farklı benliği bulunmaktadır: "Ben gerçekte kimim, ben bence kimim, başkaları benim kim olduğumu düşünüyor, bence başkaları benim kim olduğumu düşünüyor, bence ben kim olacağım, bence

başkaları benden kim olmamı bekliyor?" Öz kavramı sürekli bir değişim içindedir. Bu değişimin gerçekleşmesi çocukluk ile ergenlik çağlarında yaşanmaktadır (Dolgin, 2014).

Bir birey öz kavramı doğrultusunda davrandığı zaman kendini daha güvende ve yeterli hissetmektedir. Bireyin davranışları, kendini değerlendirdiği biçimden, kendisine biçtiği rolden farklı olduğunda ve zor kullanarak isteği dışında davranış göstermeye itildiğinde kendine olan güveninde zedelenme meydana gelebilmektedir. İnsanlar genellikle öz kavramlarına uygun ve tutarlı davranma eğilimi göstermektedirler (Bilgin, 2011). 1950'lerin son çeyreğinde Strang (1957), benliğin dört farklı boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur. Bunlardan ilki, ergen bireyin kendi kişiliği, dış dünyada üstlendiği rol, statü ve yeteneklere dair edindiği görüşe dayanan genel ve temel öz kavramı olarak tanımlanmaktadır. Bu boyutlardan bir diğeri, kişinin sahip olduğu geçici öz kavramları olarak ifade edilmektedir. Öze ilişkin bu düşünceler anlık ve devam etmekte olan deneyimlerden etkilenmektedir. Bir diğer boyut ise, kişinin çevresine görünüş şeklini ifade eden sosyal benliktir. Bunlardan dördüncü ve sonuncusu olan boyut, bireyin sahip olmak istediği ideal öz olarak ifade edilmektedir. Bireyin bu yöndeki isteklerinin gerçekçi, ulaşılabilir ya da ulaşılamaz olabilmesi mümkündür. Düşük ideal öz, başarının önündeki en büyük engellerden biridir. Ulaşılmaz olan hedefler ise beraberinde öfke ve kendini değersiz hissetme olgularını getirebilmektedir (Dolgin, 2014).

Bireyde öz kavramı, öğrenmeyle ve çevresiyle kurduğu ilişkiler doğrultusunda oluşmakta, olgunlaşma ve öğrendiği yeni şeyler sonucunda değişim göstererek gelişebilmektedir (Bilgin, 2011). Öz kavramı diğer insanlar ile girilen etkileşimler ya da bireysel duygu ve düşünceler ile gerçekleştirilen iç diyalogun etkisiyle ergenlik çağında ve erken yetişkinlik döneminde gelişmeye başlamakta ve hayat süresince gelişimine devam etmektedir. Bireylerin ruh ve beden sağlıkları, çevreleri ile olan ilişkileri, akademik alanda gösterdikleri başarıları ve mesleki seçimleri bu durumdan etkilenebilmektedir. Farklı

parçaların birbiri ile harmanlanarak kapsayıcı bir öz kavramını oluşturmaları mümkündür (Gander & Gardiner, 2010). Öz kavramının çocukluktan itibaren olumlu ya da olumsuz yönlerde etkileyen faktörler vardır. Bu etken faktörlerden olumsuz yönde etkide bulunanları saptanarak ve ortadan kaldırılarak, olumlu benlik kavramının gelişiminin sağlanması mümkündür (Ocakcı & Kürtüncü, 2004).

Bireyin öz kavramının olumlu yönde gelişmesi, kişiyi motive etmekte ve davranışlarını yönetmektedir. Oyserman ve Markus (1990)'a göre, motivasyon ile öz kavramları arasında bir bağlantı bulunmakta; bunun açıklamasını ise her bireyde umulan, beklenilen ve korkulan olmak üzere üç farklı öz kavramının bulunduğu şeklinde yapmaktadırlar. Oyserman ve Markus, kendilerine dair olumlu algıları olmayan insanlarda antisosyal davranışların gözlemlendiğini ve üretkenlikten uzak bir görüntü çizdiklerini belirtmektedir. Bireyler, eylemlerinin sonuçlarının kendilerini mutlu edeceğini düşünmedikleri zaman, kendilerine fiziksel zarar vermeleri olasılığı artmaktadır (Aloise-Young, Hennigan & Leong, 2001). "Koşul sevgi" görerek büyüyen bireylerin daha güçlü ve olumlu bir öz kavramına sahip oldukları gözlemlenmektedir. Karşılıksız olarak ve koşulsuz gösterilen sevgi, bireysel davranışlardan bağımsız olarak bireye sevgi ve saygı gösterme anlamını taşımaktadır. Kaygıyı doğuran en temel olgu gerçekleştirilen davranışlar ile öz kavramı arasında farklılıklar olmasıdır. Bireyin kaygı düzeyini arttıran ve zamanla öz kavramını temellerinden sarsan bir davranış biçimi olarak ise bireyin kendini aldatması gösterilmektedir. Maslow (1971) kuramında, kendini gerçekleştirmeyi temel alan öz kavramına değinmiş, kendisinin ne olduğunu ve bireysel gereksinimlerine doğru bir şekilde eğilen insanların kendilerine saygı duyacaklarını ve öz kavramlarından memnun olacaklarını savunmuştur (Cüceloğlu, 2016).

Çocukta ne olduğuyla ne olmak istediği arasında bir uyumsuzluğun var olması durumunda iç gerilmeler ve çatışmalar meydana gelebilmektedir. Öz kavramı, bireyin

varlığını ve farkında olduğu deneyimlerini içeren bir kavram olarak kabul edilmektedir. Öz kavramın açığa vurulması "Ben bir ……kişiyim." ifadesi ile başlamaktadır. Bu boşluğun; olumlu, olumsuz ya da kararsız bir kişisel tanımlama ile doldurulması mümkündür. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlar ile şekil almakta, parçası olduğu sosyokültürel çevrenin etkisi sonucunda ve zamanla oluşmaktadır. Çocuğun özgüveninin inşa edebilmesi ve kendine olan güvenini geliştirebilmesi için öncelikle ebeveynlerinden kendilerine saygılı olmaları, çocuklarıyla olumlu bir iletişime sahip olmaları ve güvenilir bireyler olmaları gerekmektedir (Kasatura, 2014).

Çocuğun sosyalleşmeye başladığı ilk ortamlardan biri olan okulda onun öz kavramı gelişimi devam etmektedir ve hem arkadaşları arasında hem de öğretmenleri tarafından gördüğü yaklaşım ve akademik anlamda gösterdiği başarıları ve bunların değerlendirilme şekli, onun öz kavramı üzerinde önemli etkilere sahiptir (Köknel, Sözen, Savaşan & Sayıner, 2007). Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkide görülebilecek olumsuzluklar, eleştiriler ve çatışmalar, çocuklardaki öz kavramının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Olumsuz öz kavramı, çocuklar üzerinde depresyon ve benzeri çeşitli psikopatalojilerin gelişmesinde de ciddi bir risk faktörüdür (Cummings & Davies, 2014). Öz, bireyin algılamasını, değerlendirmesini, yapılandırmasını ve çevresine tepkisini psikolojik açıdan etkileyen en önemli temel olduğu için, ergenin öz kavramı, geçmiş deneyimlerden etkilenen, şuandaki ve gelecekteki tepkilerini etkileyen bir bütünlük içermektedir (Özge, 2013).

Ergenlik, kimlik arayışı ve benlik kavramının geliştiği önemli bir evredir. Ergenlik çağındaki birey, akranlarıyla yaptığı karşılaştırmaların bir sonucu olarak kendi öz şemalarını oluşturmaktadır. Bu süreç boyunca ergenler için fiziksel görünümleri büyük öneme sahiptir. Karşı cins ile ilişki, çekicilik, akranları arasında kabul görme gibi etmenlerin öz kavramı üzerinde etkisi ciddi boyutlardadır (Köknel, Sözen, Savaşan & Sayıner, 2007). Ergenlikte geliştirilen düşük öz kavramı düzeyi, bireyin kendi özünü ilerleyen senelerde kabul

edememesine neden olabilmektedir. Ergenlik çağında, gençlerin çoğu vücut özellikleri ile birlikte zihinsel ve fiziksel yeteneklerini ve sosyal becerilerini de çevresindeki arkadaşları ve idealize ettikleri bireylerle karşılaştırmaya başlamaktadır. Bu, ergenin kendi davranışlarından haberdar etmekte ve kendisini ideal benliğiyle bağdaştırmaya çalışmaktadır (Dolgin, 2014). Ergenlerde öz kavramı, eğitim ve kültür düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Ekonomik ve kültürel bakımdan farklı düzeyler barındıran toplumlarda, bu farklı seviyelerden gelen gençler farklı öz kavramlarına sahip olmaktadırlar (Özge, 2013).

2. 1. 2. Özgüvenin tanımı. Özgüvenin en temel tanımı, kişinin kendisini olduğu haliyle kabul etmesi ve kendisiyle barışık bir ruh haline sahip olmasıdır. Kişinin bu duyguyu kazanması esnasında tüm olumlu ve olumsuz özellik ve duygularının farkında bir şekilde hareket etmektedir. Aynı zamanda bu esnada kişi bireysel korkuları ile yüzleşmekte, kendi yeteneklerini keşfetmekte, kendine objektif bir yaklaşımda bulunmaktadır. Özgüven olgusu kısaca bir bireyin kendisi olmaktan duyduğu mutluluk ve bu duygu doğrultusunda çevresi ile uyumlu bir şekilde hayatını sürdürmesidir. Özgüven, bireyin tutum ve davranışına etkide bulunan öz değerlendirme olarak tanımlanmakta ve özgüven oluşumuna etki eden dört etmenin önemine vurgu yapılmaktadır (Çevikbaş, 2013). Bu etmenler şu şekilde sıralanmaktadır (Pişkin, 2002):

1) Bireyin çevresinde gerçekleştirilen değerlendirmelerin bireyde ne tür bir karşılık bulduğu,

2) Bireyin hayatında sahip olduğu başarılar, pozisyonlar ve sosyal statü,

3) Birey için önem arz eden insanların ona gösterdiği ilgi, alaka, sevgi ve saygının boyutları,

4) Bireyin kendi hedeflerine ve başkalarının onun adına belirlediği hedeflere ulaşma düzeyidir. Algılanan benlik ile bireyin elde etmek istediği benlik arasındaki fark, kişinin özgüven seviyesini belirlemekte, bu iki benlik kavramı arasında belli bir fark bulunması ise normal bulunmaktadır.

Birey olumlu düşüncelere sahip olsa dahi, çevrenin beklentilerine cevap veremediğinde veya çevresinden aldığı olumsuz geri bildirimlerin sonucunda mevcut özgüven seviyesi olumsuz etkilenebilmektedir. İç ile dış özgüvenlerin bir araya gelmesi sonucunda özgüven duygusu oluşmaktadır. İç özgüven, bireyde mevcut olan kişiliğin doğru algılanması, bundan memnuniyet duyması şeklinde tanımlanmakta; dış özgüven ise, iç özgüven duygusu sonucunda dışa yansıtılan görüntü şeklinde tanımlanmaktadır. İç özgüven kavramının dört alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; kendini sevme, kendini tanıma, kendine açık hedefler koyma ve pozitif düşünme olarak sıralanmaktadır (Lindenfield, 2011).

- Kendini sevme; bu bireyler kendilerini önemsemekte ve ihtiyaçlarına değer vermektedirler. İstedikleri şeyleri elde edebilmek için azim göstermektedirler. Bir başarı elde etmeleri halinde takdir görmeyi beklemekte, bu yöndeki beklentisi karşılanmadığı zamanlarda ise beklentisini doğrudan ve açık bir dille ifade etmektedirler. Toplum içindeyken ilgi görmek hoşlarına giden bir durumdur. Aynı zamanda iyi niyetli insanlar olduklarından söz etmek mümkündür. Etraflarında bulunan diğer bireylerin haklarına saygı göstermek ve onların haklarını engelleyebilecek herhangi bir davranışta bulunmaktan kaçınmak onlar için önemli davranışlardır.

- Kendini tanıma; bu bireylerde güçlü ve zayıf yönlerini bilme ve bunu kolaylıkla ifade edebilme özelliği yaygın olarak görülmektedir. Kişisel olarak benimsemiş oldukları çeşitli değerlere sahiptirler ve özellikle arkadaşlıklar konusunda seçici davranmaktadırlar. Bu bireyler için eleştiri almak, eleştirilen yönlerini değiştirmeye çalışmalarını sağlamaktadır. İhtiyaç duymaları halinde çevrelerinin yardımına başvurmaktan çekinmeyen bir yapıya sahiptirler.

- Kendine açık hedefler koyma; bu bireyler çoğunlukla ne istediklerinin bilinciyle hareket etmektedirler. Ulaşılabilir hedefler belirleyerek amaçları doğrultusunda yalnız bir şekilde mücadele etmeyi tercih etmektedirler. Bu bireylerin genelde azimle hedeflerine

ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu bireyler için karar almak zorlayıcı bir durum olarak görülmemektedir.

- Pozitif düşünme, bu bireylerin genelde yaşamlarına yönelik olumlu bakış açıları mevcuttur ve her zaman için güzel şeyler yaşayacaklarına dair içlerinde umutları vardır. Gelecekte yaşayacakları olay ve durumların geçmişte yaşadıklarından daha güzel olacağı düşüncesine sahiptirler. Bu bireylerde çözümsüz bir sorunun olamayacağı inancının yaygınlığından dolayı karşılaştıkları her türlü soruna çözüm odaklı yaklaşmaktadırlar. Değişikliklere açık ve değişmekten çekinmeyen bu bireyler, bu yolla kendilerini geliştireceklerine ve daha iyi olacaklarına inanmaktadırlar.

Dış özgüven kavramının ise üç alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; iletişim, kendini ifade edebilme ve duygularını kontrol edebilme şeklinde sıralanmaktadır (Lindenfield, 2011).

- İletişim; bu kişiler genellikle konuşmaları ya da dinlemeleri gerektiğinde doğru zamanı yakalamayı bilen bireylerdir. Yaptıkları konuşmalar esnasında hangi konular hakkında detay vermeleri gerektiğinin bilincinde davranmaktadırlar. Beden diline hakim olmaları sayesinde karşılarındaki kişinin vermiş olduğu mesajları doğru algılamaktadırlar. Kalabalık bir topluluk önünde konuşma yapmak bu bireyler için sıkıcı ya da zorlayıcı durumlar olarak karşılanmamaktadır.

- Kendini iyi ifade edebilme; düşüncelerini ve söylemek istediklerini ifade etme noktasın zorlanmayan bu bireyler hak ve sınırların farkında hareket ederek bu tür sınırları aşmamak için gayret göstermektedirler. Karşılarındaki insanları yönlendirmede başarılı olan bu bireyler bazı zamanlarda ise karşı tarafın kendilerini yönlendirmesi isteğinde bulunabilmektedirler. Bu bireyler için iltifat etmek ve iltifat duymak önemli davranışlardır. Aynı zamanda kendilerini rahatsız hissettikleri durumlar karşısında bu durumu dile getirmekten kaçınmamaktadırlar.

- Duygularını kontrol edebilme; bu bireyler karşılaştıkları olaylarda normal tepkiler gösterme ve duyguları ile başa çıkabilme yetisine sahiptirler. Kendilerini olumsuz yönde etkileyen ve mutsuzluk hissi uyandıran durumların kendilerini devamlı engellemesine izin vermeyerek yaşadıkları sıkıntılı süreçleri kısa zaman içerisinde atlatabilmektedirler. Anlaşmazlıklar çıktığı durumlarda kendilerini savunmasını bilmekte; doğal duygular olan kıskançlık gibi duyguları yaşadıkları için kendilerini suçlu hissetmemektedirler. Odak noktası sevgi, mutluluk ve neşe olan ilişkilerin arayışı içerisindedirler.

2. 1. 3. Çocukta özgüven gelişimi. Özgüven genel anlamda bir kişinin yeteneklerini ve duygularını tanıması, kendisini sevmesi, öz varlığına saygı duyması ve kendisine güvenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca özgüven, bireyde kişilik yapılanmasında önemli kavramlardan biridir. İnsanın içinde mevcut bulunan sonsuz kapasiteyi kullanma şeklini oluşturmakta, özüne olan inancını ve yaşamındaki başarılarını arttırmaktadır (Doğan, 2010). Doğan'a (2010) göre; özgüven açısından güçlü olan bireyler, kendi değerlerinin ve varlıklarının da farkındadır. Bunun yanı sıra bu tür insanlar özgüven seviyelerini daha da yükseltmek, kendi benliklerini ortaya çıkarmak ve var olan potansiyellerini ortaya koyabilmek için çaba göstermektedirler.

Özgüven, kişinin psikolojik bakımdan varlığının temelidir. Çocukların özgüven gelişimi doğdukları andan itibaren başlamakta, erken yaşlarda yerleşmekte ve bireyin yaşamı boyunca da gelişmeye devam etmektedir. Çocuklarda özgüvenin şekillenmesi ergenlik döneminde başlamaktadır. Çocuklarda özgüven gelişimi hayatlarının ilk döneminde ailesi ile olan ilişkisine dayanarak gelişmekte, okula başlanan dönem sonrasında ise bu gelişim üzerinde etkisi bulunan bir diğer faktör, yani aile dışı kişiler ve onlarla olan ilişkileri devreye girmekte ve bu doğrultuda çocuklarda özgüven şekillenmektedir. Özgüven olgusu, kişiden kişiye değişiklik göstermekte ve sürekli bir gelişim içerisindedir. Bireyin hayata vermiş

olduğu değer ve anlam, onun özellikle ergenlik çağında geliştirdiği ve sahip olduğu özgüven ile doğru orantılıdır (Doğan, 2010).

2. 1. 4. Özgüvenin artırılması. Bireylerin kendine güven ihtiyaçlarını karşıladığı, değer ve dünyada faydalı olma arzusu doğurduğu için özgüven önemli bir olgudur. Bireyin sağlıklı bir psikolojiye sahip olması için özgüven önemli bir etmendir. Çocuklarda imaj gelişimi, özellikle fiziksel özellikler açısından özgüvenlerini etkileyen önemli bir faktördür. Fiziksel görünümünden memnun olmayan çocuklarda düşük özgüven görülmektedir (Lawrance, 2006). Bireylerde düşük özgüvene yol açan fiziksel görünüm, yetersizlik duygusuna yol açabilmektedir (McKay, Davis & Fanning, 2007). Bundan dolayı, bireylerin olumlu fiziksel görünümünün algılanmasına odaklanılması büyük öneme sahiptir. Yüksek özgüvene sahip insanlar, düşük özgüven seviyesine sahip olan insanlara kıyasla, benliğin olumlu yönlerine odaklanma konusunda daha başarılıdırlar. Özgüven geliştirici bir yöntem olarak insanlar kendilerini onaylamayı ve başkaları içinde iyilik aramayı tercih etmeleri mümkündür (Schiraldi, 2007).

Bireyler yalnızca kendilerinin güçlü yanlarının farkına varıp kendilerini takdir ederlerse özgüvenli ve güçlü hissedebilmektedirler. İnsan özgüvenini etkileyen bir diğer önemli etmen ise ergenlik çağı olarak kabul edilmektedir. Ergenlik çağı; psikolojik büyüme, biyofizyolojik değişiklikler gibi insan gelişiminde dinamik ve kritik gelişmelerin görüldüğü bir dönem olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin ergenlik çağında karşılaştıkları sorunlar, onların gelecekte akademik performanslarını, mesleki kariyerlerini ve psikolojilerini etkileyebilmektedir. Ergenliğe giren bireylerde kendilerine bağımsız bir kimlik yaratma çabası yaygınlıkla görülmektedir. Ergen bireylerin arkadaşları ile kurdukları ilişkiler, aileleri ile sahip oldukları ilişkinin önünde yer almaya başlamakta ve bireyin benlik oluşumu üzerinde daha fazla etki sahibi olmaktadır (Bayramkaya, Toros & Özge, 2005).

2. 1. 5. Kendini sevme kavramı. Bireyin kendine güvenmesi kendisine değer vermesi noktasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bireyin kendisiyle ilgili çeşitli olumsuz hislere ve hayatta karşılaştığı olumsuzluklara rağmen kendisini sevmesi sayesinde başa çıkabilmektedir. Bireyin kendini sevmesi onun hayatta karşılaştığı acılarla ve güçlüklerle baş etmesinde ve zaman zaman düştüğü umutsuzluk hissinden sıyrılmasında temel dayanak görevi görmektedir. Bir bireyin kendini sevebilmesi ancak kendini iyi tanıması, ilkeleri çerçevesinde ve hedefleri doğrultusunda kendini geliştirmesi ile mümkündür. Bireyin kendi karakterini ortaya koyabilmesi için iç huzura sahip olması ve çevresindeki diğer insanlar ile olumlu ve sağlıklı temellere dayanan ilişkiler kurmuş olması gerekmektedir (Cüceloğlu, 2008).

2. 1. 6. Özgüven gelişiminde anne-babanın rolü. Bebeklerde ilk yıl Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına göre "temel güvene karşı güvensizlik" şeklinde adlandırılan birinci evrede geçmektedir. Bu evrede çocuk ile bir duygusal bağa sahip olmak, çocukta fizyolojik ve duygusal ihtiyaçların yerinde karşılanmasında önemli bir etmendir. Bebek bakımı sorumluluğunu üstlenen kişinin değişmeden sabit kalması ve bebeğe karşı davranışın tutarlı olması, bebeğin bu evreyi başarıyla geçirmesinde önemlidir (Özgüngör & Kapıkıran, 2011). Bebeğin yeni doğan döneminde ihtiyaçlarının zamanında yerine getirilmesi, çocuk açısından bir sevgi göstergesi olarak algılanmaktadır. Bebekte güven duygusunun oluşması noktasında ailesinden gördüğü sevgi ve ilgi etkilidir. Bağımlı kişilik yapısına sahip bireylerde ortak olarak rastlanan bir faktör olarak güven duygusunun bebeklik çağında gelişmemiş olması görülmektedir. Aynı zamanda çevresinden ve özellikle de ailesinden yeterli düzeyde ilgi ve sevgi görmeyen çocuklarda yetersizlik hissi de oluşmakta, bu durum ise onların özgüven gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve ilerleyen zamanda bu çocuklar güvensizlik duygusu geliştirmektedir. Çocukların ailelerinden gördükleri sevgi ve ilgi devamlı bir şekilde yansıtıldığı zaman çocuklar kendilerini güvende hissetmekte ve bu yolla hem kendisine hem

de çevresindeki diğer insanlara güven duygusu geliştirecektir. Ebeveynlerin sevgilerini gösterme şekilleri, çocuğun arkadaş ortamı ve öğretmeninin davranışları da özgüven üzerinde etkisi bulunan faktörler arasında yer almaktadır. İlk çocukluk döneminde model alma yöntemi sıklıkla görülmektedir. Bu evrede çocuk kendisine model olarak genellikle ebeveynlerini almaktadır. Ebeveynlerin özgüven seviyeleri, onları model olarak alan çocuk için önemli bir etmendir. Aynı zamanda aile içinde sergilenen aile tutumu da bu noktada büyük bir faktördür. Ailenin demokratik davranışlar sergilemeyi tercih etmesi; otoriter, baskıcı, tutarsız ve ilgisiz davranışlar sergileyen ailelerin çocuklarına göre kendi çocuklarının daha özgüvenli yetişmelerini sağlayabilecek bir durumdur (Günalp, 2007).

Kişiden kişiye değişiklik gösteren özgüven gelişimi genel bağlamda karmaşık ve zorlu bir süreçten oluşmaktadır. Kişiden kişiye iç özgüven ya da dış özgüvenin daha gelişmiş olması gözlemlenebilmektedir. Örneğin; bir çocuk derslerinde göstermiş olduğu başarılardan dolayı takdir görmekteyken aynı zamanda fiziksel özelliklerinden ötürü onunla alay ediliyorsa bu durum bu çocuğun özgüvenin bir kısmının olumlu, bir kısmının ise olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Buradan hareketle, çocuklara yöneltilen eleştirilerin yıkıcı olmak yerine daha yapıcı ve yol gösterici özellikler taşımalıdır. Önceleri rol model olarak önünde sadece ebeveynleri bulunan çocuk, okula başlamasıyla birlikte ebeveynlerinin yanı sıra öğretmenini de kendine model almaya başlamaktadır. Okul çağındaki çocuklarda özgüvenin olumlu gelişebilmesi açısından öğretmenlerinin özgüven düzeyi de çocuklar için önemli bir faktör haline gelmektedir (Özbey, 2004).

Çocuklar üzerinde kalıcı etkiye sahip olan öğretmenlerin sergiledikleri olumsuz davranışlar çocuk özgüveni üzerinde olumsuz etkide bulunabilmekte, olumlu davranışlar ise çocukların olumlu davranışlar geliştirmelerini desteklemekte ve özgüvenlerini arttırmaktadır. Okulda öğretmenlerin öğrencilerini güdülemeleri, cesaretlendirmeleri, yeterliliklerini ortaya koymaları için onlara zaman tanımaları öğrencilerin gelişimleri bakımından büyük önem

taşımaktadır. Bireylerin özgüvenleri gelişim sürecindeyken aynı zamanda dış çevre ile de etkileşim içerisindedirler. Bu dönemden geçen bireylerin dış çevreleriyle ve aileleriyle olan iletişimleri, bireyin özgüveninin olumlu ya da olumsuz yönde gelişmesini belirleyen önemli faktörlerdir. Özgüven duygusunun gelişimini ergenlik çağında yaşanan kimlik arayışı, fizyolojik değişimler, arkadaşlık ilişkileri, bağımsızlık mücadelesi, bir grubun parçası olma, mesleki seçimler gibi çeşitli faktörler etkileyebilmektedir (Göknar, 2010).

Çocukların toplum içerisinde kendilerine güvenmeyi öğrenebilmeleri için toplumda kabul görmüş genel geçer bir kanı olan "uslu çocuk iyi çocuk" algısını yıkmak gerekmektedir. Çocuklara özgüven eğitiminin verilmesi noktasında ebeveynlerin görevleri olarak şu maddeler sıralanmaktadır (Kasatura, 1998).

- Kendilerini ifade etme noktasında çocukları yüreklendirmek ve onlara yardımcı olmak
- Çocuklara değer vermek
- Gerektiğinde şikâyet edebilmek
- Çocukların değişmeye hakları olduğunu benimsemek
- Çocuklara örnek teşkil etmek
- Çocuklara ihtiyaç duydukları desteği göstermek
- Çocuklara yönelik yapıcı eleştirilerde bulunmak
- Çocukların bakış açıları genişletmelerine yardım etmek
- Çocukları hayata hazırlamak
- Çocukların ailelerinden ve çevrelerinden bağımsızlaşmalarına destek olmak
- Çocuklara kötümserlik hissini aşılamamak
- Çocuklara sorunlarıyla yüzleşmeyi ve onlara çözüm odaklı yaklaşmalarını öğretmek
- Çocuklara duygularını kontrol edebilme yolları göstermek
- Çocukların tek başlarına karar alabilmelerini öğretmek

Çocuklarına eğitim hayatlarındaki performansları açısından baskıcı bir tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının özgüvenini fakrına varmadan zedeleyebilmektedirler. Ebeveynlerin çocuklarına karşı aşırı korumacı yaklaşmaları ya da aşırı taleplerde bulunmaları, çocuklarının güvensiz ve tedirgin yetişmelerine neden olmaktadır. Yüksek özgüvene sahip çocuklarda öğrenmeye karşı doğal bir merak gözlemlenmektedir. Bu çocuklar hem sosyal hem de akademik alanda kendilerine güvenmektedir. Buna karşın özgüveni orta ya da düşük seviyede olan çocuklar öğrenme heveslerini kaybetmiş durumdadırlar. Geçmişte öğrenmek için gösterdiği çabalar sonucunda küçük düşen ve akranları arasında reddedilen çocuklar tekrardan başarısızlık ve hata yapma riski göze alamamaktadır. Bu çocuklar için genellikle ebeveynlerinin ya da öğretmenlerinin hoşnutsuzluğunu duymak, başarısızlığın beraberinde getirdiği utanç hissinden daha güvenli hissettiren bir seçenek olarak görülmektedir. Burada çocuğun öğrenme motivasyonunu olumsuz etkileyen başarısı ya da başarısızlık hissinin kendisi değil, çocuğun çevresinin başarıya ya da başarısızlığa verdikleri tepkilerdir (Humphreys, 2002).

2. 2. Anne-Baba Tutumları

2. 2. 1. Anne-baba-çocuk ilişkisi. Ailenin biyolojik ve sosyal bir yapısı vardır ve bireye ulaşmak, fertleri arasında iletişim kurması ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması bakımından insanlar açısından büyük önem taşıyan bir kurumdur. Toplumun en küçük birimi olarak tanımlanan aile kurumu genellikle anne, baba ve çocuktan oluşmaktadır. Çocuk doğumundan itibaren, fiziksel ve sosyal çevrelere uyum sağlama çabası süreci boyunca en çok ebeveynlerinden destek almaktadır. Çocuklar kendilerini ifade etmeyi ailelerinden öğrenmektedir. Çocukta kişilik oluşumu noktasında anne-baba özdeşim modelleri büyük önem taşımaktadır. Çocuklar bu özdeşim şeklinde anne-babalarını örnek almakta ve onları taklit ederek hayat şekillerini öğrenmektedir. Çocuğun ebeveynlerinden etkilenme düzeyi farklılık gösterebilmektedir. Çocuktan çocuğa kimden ve ne düzeyde etkilendiği değişiklik

göstermektedir. Bu farklılığın kaynağını çocuğun anne ve babası ile etkileşimlerinin süresi, sıklığı, içtenliği ve özerkliği oluşturmaktadır (Atıcı, Bilgin & İnanç, 2011).

Çocuğun doğduğu andan itibaren annesi ile kurduğu ilişki, annenin onu dünyaya getirmiş olması ve emzirmesi bakımından baba ve kardeş ya da kardeşler gibi diğer aile üyelerine göre daha farklıdır. Annenin çocuğuyla gerek dokunsal olarak gerek oyunlar aracılığı ile kurduğu ilişki, çocukta duygusal doyumu sağlamakta ve anne-çocuk arasındaki bağı güçlendirmektedir. Schaffer (1965)'a göre en doğru anne-çocuk ilişkisi, bebeğin doğal faaliyetlerine annenin verdiği cevaplar ile başlamakta, Bowlby (1969)'a göre ise gelişimin temelini anne-çocuk arasında bulunan sıcak ilişki oluşturmaktadır. Bowlby (1969) bu ilişkinin doyum ve haz doğrultusunda ortaya çıktığını savunmaktadır. Çocukların anneleri ile daha yakın ilişkileri olmasına rağmen, babalarıyla olan ilişkileri çocuğun sosyal gelişim boyutu üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bir babanın problem çözme düzeyi ne kadar düşük seviyedeyse, çocuklarının sosyal kaçınma oranı da buna zıt bir şekilde yükselmektedir (Bülbül, 2014).

Kulaksızoğlu'nun (2005) gerçekleştirdiği ve Almanya'daki Türkler üzerine eğilen araştırmaya göre, gençlerde algılanan anne baba tutumlarında babanın eğitim düzeyiyle alakalı olarak bir farklılaşma görülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan babaların tutumlarının daha demokratik olması beklenmektedir. Buna ek olarak babanın eğitim seviyesinin yüksek olduğu ailelerde çocukların annelerine karşı sergiledikleri tutumun daha az otoriter olduğu gözlemlenmiştir. Çocuğun babasından olumlu ve nitelikli ilgi görmesi onun içerisinde bulunduğu çevreye uyum sağlamasına, derslerinde başarılı olmasına ve olumlu kimlik geliştirmesine büyük katkıda bulunmaktadır. 1940'lardan bu yana anne, baba ve çocuk ilişkileri üzerine gerçekleştirilen incelemeler sonucunda çocuğun mizaç, özellikler, gelişen bilişsel yetenekler gibi bireysel özellikleri ile ebeveynlerinin davranışlarını etkilediği gözlemlenmiştir. Çocuklar yalnızca etkilenen taraf değildir ve aynı zamanda ebeveynleriyle

girdiği iletişimler aracılığıyla onları da etkilemektedir. Çocuk doğuştan getirmiş olduğu özellikleri vasıtasıyla ebeveynlerinin sergilemiş oldukları tutumları etkilemektedir.

2. 2. 2. Anne-baba tutumu kavramı. Çocuklar benlik algılarını çevredeki kişilerin kendisi hakkında ifade ettiği yargıları yansıtarak oluşturmaktadır. Anne ve baba çocuğun en yakınındaki iki kişi olarak çocuğun benlik algısının ve saygısının oluşumu esnasında temel görevler üstlenmektedir. Genel olarak benlik saygısı gelişiminde ebeveynin çocuğa ilgisinin sevgi, ilgi ve kabul verildiği yönünde yorumlandığı için ebeveyn ilgisi yüksek olan çocuklarda benlik saygısı da yüksek bulunmaktadır. Diğer benlik saygısı gelişiminde etkili faktör ise ebeveynin ödül ve ceza davranışıdır. Benlik saygısı yüksek olan çocukların ebeveyn yaklaşımları gözlendiğinde, ebeveynlerin çocuklarına kurallar ve davranışları açıkladıkları ve tutarlı bir şekilde çocuklarına doğru davranışlar kazandırmak için onları ödüllendirdikleri görülmektedir. Benlik saygısı düşük olan çocuklarda ise ebeveynlerin kurallar ve davranışlar hususunda açık bir görüş ortaya koymayarak tutarsız davrandıkları görülmektedir. Çocukları uygun olmayan davranışlarda bulunduğunda onları cezalandırmışlardır (Cervone & Pervin, 2016). Ancak güncel yaklaşım ödül ve cezanın davranış eğitiminde kısa süreli de olsa katkısı olduğu fakat uzun vadede bireysel motivasyona zarar verdiği, sürdürülemez olduğu ve etik değerleri olumsuz etkilediği yönündedir (Bolat, 2017).

Çocuğun benlik saygısı inşasında etkili diğer faktör ise ebeveynin diktatörce ya da demokratik davranışıdır. Buna göre kuralları kesin bir şekilde belirleme, çocuğa yönelik adil davranma ve çocuğun fikrini önemseme gibi davranışlar çocuğun benlik saygısının yükselmesinde etkili olmaktadır. Çocuğa yaklaşımda davranış ve kurallar tutarlılık göstermiyor, net şekilde belirlenmiyor ve çocuğun fikri önemsenmeden uygulanıyor ise çocuğun benlik saygısının olumsuz etkilenerek düşük düzeyde kaldığı gözlemlenmektedir. Çocuğun benlik saygısı gelişiminin yapı taşları Coorpersmith tarafından belirlenmiştir. Coorpersmith, çocuğa yönelik davranışlara net sınırlar çizilmesi, bu sınırlarda çocuğun

özgürce hareket edebilmesi ve çocuğa yönelik tam ya da tama yakın kabul sağlanması gerekliliğini belirtmiştir (Cervone & Pervin, 2016). Benlik saygısı yüksek, sağlıklı bir kabul duygusu olan bu ebeveynler çocuklarının kendi kabul becerileri ile sağlıklı benlik temeli oluşturdukları bilinmektedir (Yavuzer, 2011). Olumsuz davranış gerçekleştirdiğinde kendisine uygun bir şekilde geri bildirilen ve olumlu davranışında onaylanan çocuk, sonraki dönemlerde nasıl davranması gerektiğine dair fikirler edinmektedir. Bu durum özgüvenli ve kendine yetebilen bir çocuk yetiştirmenin temel şartıdır. Davranış sınırları, ebeveynin ruh haline göre belirlenmiş ve davranış konusunda iyi bir kılavuzluk edilmemiş çocuklarda sağlıklı benlik kavramından bahsedilmesi mümkün değildir. Ebeveyn kendi duygularının farkında ise çocuğun istek ve ihtiyaçlarını dürüst bir şekilde planlayabilmektedir. Eğer karşılanamayacak bir durum var ise çocuğa anlayabileceği şekilde bu beklentisinin sebepleriyle gerçekleşemeyeceğini açıklamalıdır. Bu olgu hâlihazırda ebeveynlerin çocuklarını anladıklarını ona hissettiren ve çocukları ile işbirliğine yakın hale getiren bir davranıştır (Yavuzer, 2011).

2. 2. 3. Anne-baba tutumlarının kuramsal çerçevesi.

2. 2. 3. 1. Psikodinamik model. Freud'a göre kişiliğin temel karakter yapısı beşinci yılın sonunda, bebeklik ve çocuklukta oluştuğunu ve beş yaşından sonraki gelişimin temel yapıya dayanarak devam ettiğini savunmuştur. Yine üç ile beş yaşları arasındaki zaman dilimine denk gelen fallik dönemde, çocuk cinsiyetini benimseme ve kendi içsel dürtülerine hakim olmanın yanı sıra iç ve dış dünyasına düzen getirme çabasındadır. Psikodinamik modelde, gelişimin temel belirleyici kaynaklarının biyolojik olduğu ve ebeveynlerin istekleriyle toplumum beklentileri arasında görülen çatışmadan kaçınmanın mümkün olmadığına değinilmiştir. Psikodinamik bakış açısına sahip araştırmacılar, ebeveyn ile çocuk arasında bulunan duygusal ilişkilere ve bu ilişkilerin çocuğun psikoseksüel, psikososyal ve kişilik üzerindeki etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Ebeveynleri ile çocuğun arasında kurulan

duygusal ilişkiler bir aileden diğer aileye bireysel değişiklikler göstermekte, bu olgu ise ebeveyn tutumlarındaki farklılıklara dayandırılmaktadır (Yılmaz, 2000).

2. 2. 3. 2. Adlerci model. Ebeveynler çocuklarına inanç ve değerler açısından model olmaktadır. Adler, çocukların yetiştirilmesi esnasında onların gerektiği ölçüde dikkate alınmadıklarında, suiistimal ya da ihmal edildiklerinde veya aşırı şımartıldıklarında ortaya çıkması muhtemel çeşitli sonuçlar ortaya koymuştur. Şımartılarak büyütülen çocuklar diledikleri her şeyin hemen o an gerçekleşmesi gerektiği anlayışı ile büyümekte, suiistimal ya da ihmal edilmiş çocuklar dünyayı acımasız ve korkunç bir yer olarak görmekte, aşırı katı ve cezalandırıcı bir çevrede baskılanarak yetişen çocuklar ise özgürlüklerini kazanma dürtüsü geliştirebilmektedirler (Sharf, 2014).

2. 2. 3. 3. Davranışçı model. Davranışçı bakış açısını savunan araştırmacılar, yakın çevreden alınan pekiştiricin çocuktaki gelişimi nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşmış, davranışların tutumlara oranla daha fazla öneme sahip olduğunu belirtmiş, ebeveynlerin davranışlarını inceleyerek bunları ebeveyn tutumları doğrultusunda gruplandırmışlardır. Çocuklar arasında gözlemlenen ve onların gelişimlerindeki bireysel farklılıkların temelinde yattığına inanılan olgu, her çocuğun parçası olduğu öğrenme çevresindeki farklılıkları yansıtıyor olmasıdır. Davranışçılar bu durumun ebeveyn tutumları ile örtüştüğünü savunmaktadırlar. Psikodinamik ve davranışçı modeller çocuğun inançlarının, doğasının ve sosyalleşmesinin üzerinde en önemli belirleyici olarak ebeveyn davranışlarını ve inançlarını kabul etmektedirler (Yılmaz, 2000).

2. 2. 3. 4. Baumrind'in modeli. Baumrind, okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili laboratuar çalışmalarında ve ev ortamında yaptığı gözlemlerinde çocuk ile ebeveyn arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Anne-baba stili ile çocuk yetiştirme konusuyla ilişkili 4 boyut belirlemiştir. Bu dört boyutu şu şekilde sıralamaktadır: ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişiminde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek. Ebeveyn kontrolü boyutu,

ebeveynlerin belirlemiş olduğu kurallara çocukların hangi düzeyde uymak durumunda kaldıklarını belirtmektedir. Ebeveyn çocuk iletişiminde açıklık boyutu, anne ve babaların karar verirken çocuklarının düşünce ve fikirlerine ne kadar itibar gösterdiklerini ve çocuklarını hangi düzeyde desteklediklerini, çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriyorken bu sınırların sebeplerini ne derece açıkladıklarını göstermektedir. Olgunluk beklentisi boyutu, çocukların sosyal, zihinsel ve duygusal alanlarda başarılı olabilmeleri için anne ve babaların çocuklarını ne oranda teşvik ettiklerini göstermektedir. Yüksek olgunluk beklentisine sahip anne ve babalar çocuklarına, "kendi yetenek ve çabalarınla yapmayı öğrenmelisin" mesajını vermeleri bu boyuta örnek olarak gösterilmektedir. Bakım-destek boyutu ise anne ve babaların çocuklarıyla ilişki kurarken ne kadar sıcak, sevecen ve yakın davrandıklarını göstermektedir. Bu boyutların birleşimine bağlı olarak Baumrind, üç temel anne-baba stili ortaya koymuştur. Bu stiller otoriter, demokratik ve izin verici anne-baba stilleridir. Bu üç stile göre kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek olan ebeveynler otoriter olarak isimlendirilirken, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler otoriter olarak isimlendirilmektedir. Demokratik stil ise bütün boyutlardaki özelliklere yüksek derecede sahip anne ve babalar olarak ifade edilmektedir. Açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek olan anne babalar ile kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük olan anne ve babalar izin verici olarak isimlendirilmektedir. Baumrind'e göre, ebeveynlerin geneli bu davranışlardan birini daha çok benimsemekte ve uygulamaktadır (Yılmaz, 2000).

Tablo 1

Baumrind'in Anne-Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması

	Kontrol		**Açık İletişim**		**Olgunluk Beklentisi**		**Bakım**	
	Yüksek	**Düşük**	**Yüksek**	**Düşük**	**Yüksek**	**Düşük**	**Yüksek**	**Düşük**
Otoriter	*			*	*			*

Demokratik	*		*		*		*	
İzin verici		*	*			*	*	

Kaynak: (Yılmaz, 2000)

Belirledikleri kurallara çocuklarının kayıtsız şartsız uymasını ve riayet etmesini bekleyen otoriter ebeveynler, çocukları kurallara uymadığında cezalandırmakta, çocuklarıyla genelde fikir alışverişinde bulunmamakta, çocuklarından söyledikleri her şeyi sorgulamadan uymalarını beklemektedir. Çocuklarından olgun davranışlar sergilemelerini bekleyen demokratik ebeveynler aynı zamanda gerekli olması durumunda çocuklarının kurallara da uymalarını istemektedirler. Demokratik ebeveynler çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranmakta, sabırlı ve duyarlı bir biçimde onları dinlemekte ve aile içinde verilen kararlarda onların da görüşüne başvurmaktadırlar. İzin verici ebeveynler ise çocuklarına gereğinden fazla özgürlük sağlamakta, onları asla kontrol etmemekte, hatta bazı durumlarda ihmale kadar varabilen bir hoşgörü ile çocuklarına yaklaşmaktadırlar. İzin verici ebeveynler çocuklarına karşı sıcak ve sevecen bir yaklaşım sergilemekte, çocuklarının bütün kararlarını kendi kendilerine vermelerini beklemektedirler (Yılmaz, 2000).

2. 2. 3. 5. Maccoby ve Martin'in modeli. Yılmaz (2000)'a göre Maccoby ve Martin, Baumrind'den farklı olarak ebeveyn stili duyarlılık (responsiveness) ve talepkarlık/kontrol (demandingness/control) olarak iki boyutlu bir bakış açısı ile ele almışlardır. Bu iki boyutun kesişimin noktasında yer alan dört tür ebeveyn stili tanımlamışlardır. Maccoby ve Martin, Baumrind'in çalışmaları üzerinden sınıflandırma yaptıkları "izin verici" ebeveyn stilini iki gruba ayırmıştır. Bunlar izin verici/müsamahakar (hoşgörülü) ve izin verici/ihmalkar anne baba stilleri olarak adlandırılmaktadır. Tablo 2'de görülebildiği üzere demokratik ebeveynlerde hem yüksek seviyede kontrol/talep hem de kabul/ilgi gözlemlenmekte, otoriter ebeveynlerde ise yüksek seviyede kontrol/talep gösterilmesine rağmen düşük seviyede kabul/ilgi gözlemlenmektedir. Otoriter ve demokratik ebeveynlere sahip çocukların

gelişimlerindeki farklılıkların temel sebebi ebeveynlerin göstermiş oldukları ilgi ve kabul düzeyinde gözlemlenen farklılıklardan kaynaklandığını savunmaktadırlar. İzin verici/müsamahakar ebeveynlerde yüksek seviyede kabul/ilgi ve düşük seviyede kontrol/talep görülmekte, izin verici/ihmalkar ebeveynlerde ise her iki alanda da düşük seviyede bir tutum görülmektedir. İzin verici/müsamahakar ebeveynlerin çocuklarına hoşgörülü davrandıkları, davranışlarına ise hiçbir sınırlama getirmedikleri görülmektedir.

Tablo 2

Maccobay ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

		Duyarlılık/ Kabul- İlgi	
		Yüksek	**Düşük**
Talepkarlık/ Kontrol	**Yüksek**	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/ Müsamahakar	İzin verici/ İhmalkar

Kaynak: (Yılmaz, 2000)

İzin verici/müsamahakar olarak adlandırılan ebeveynlerin çocuklarına karşı yaklaşımları daha sıcak ve ilgilidir. İzin verici/müsamahakar ebeveyn, çocuğunun sergilediği davranışları az kontrol etmekte ya da hiç kontrol etmemektedir. Bu davranış biçimi çocuğun tek başına aldığı kararları uygulamasına izin veren bir tutumdur. Genellikle müsamahakar ebeveynlerin çocuklarında saldırgan tavırlar ve sorumluluk almaktan kaçınma gözlemlenmektedir. İzin verici/ihmalkar ebeveynlerde ise çocuklarına mesafeli yaklaşma, çocuklarına yeterli zamanı bulamamaktan yakınma, çocuklarına karşı ilgisizlik ve çocuklarını gerekli ölçüde denetlememe gibi davranışlar görülmektedir. Bu tür ebeveynlerin çocuklarını için sağladıkları destek sadece yiyecek ve giyecek gibi temel ihtiyaçları karşılamak ile sınırlı kalmakta, gerekli duygusal yakınlığı göstermedikleri ve çocuklarının sosyal faaliyetleri ile ilgilenmedikleri yaygın bir biçimde gözlemlenmektedir.

2. 2. 4. Anne-baba tutumlarının türleri.

2. 2. 4. 1. Baskıcı ve otoriter tutum. Baskıcı ve otoriter tutum, çocuğun özgüvenini ortadan kaldıran ve kişiliğini göz ardı eden bir tutum olarak kabul edilmektedir. Bu tutumu sergileyen anne-baba genellikle katı bir disiplin uygulamakta ve çocuklarından koyulan bütün kurallara uymalarını beklemektedir. Baskı altında olan çocuklar, ebeveynler tarafından genellikle "uygun olan davranış" olarak görülen sessiz, uslu, nazik ve dikkatli olmak gibi davranışları sergilemekte; buna karşın ebeveynlerin gözünden kaçan bir başka nokta olan çekingenlik, başkalarının etkisi altında kolay kalabilmek, aşırı hassaslık gibi davranışlar da bu tutum sonucunda çocuklarda görülebilmektedir. Suçlayıcı, cezalandırıcı ve sürekli müdahaleci davranan ebeveynlerin çocukları kolay ve sıklıkla ağlamaktadır. Bu tür bir çevrede büyüyen çocuklar genellikle dışsal denetimli bir kişilik oluşturmaktadır. Bunun temel sebebi ise çocuğun içinden geldiği gibi davranamıyor olmasıdır (Yavuzer, 2007).

2. 2. 4. 2. Gevşek tutum. Gevşek tutum olarak adlandırılan ebeveynlik yaklaşımını ihmalkar ve aşırı hoşgörülü tutum olmak üzere iki ayrı grupta incelemek mümkündür (Yavuzer, 2011; Bolat, 2017):

1. İhmalkar tutum: Bu tutumu sergileyen ebeveynler her koşulda kendi ihtiyaçlarını çocuklarının önünde tutmaktadır. Bu davranışın sonucunda çocuklar önemsenmediklerini ve değersiz olduklarını düşünmekte, ebeveynlerine varlıklarını gösterebilmek için saldırganca tavırlar ortaya koyabilmektedir.

2. Aşırı Hoşgörülü tutum: Bu tutumu sergileyen ebeveynler çocuklarının her türlü istek ve ihtiyaçlarını hızlı ve çabuk bir şekilde karşılamakta, çocuklarına hiçbir sınır koymamaktadır. Bu davranış biçimine alışan çocuklar beklentilerinin gerçekleştirilmesine dair herhangi bir ertelemeye gerek duyulmadan anında ve kendisinin dilediği gibi beklentisinin karşılanacağının bilincinde hareket etmektedir. Bu ebeveynler gerekmesi durumunda kendilerinden ödün vererek çocuklarının isteklerini yerine getirmek için

ellerinden geleni yapmaktadır. Dilediği şeylerin tamamı anında yerine getirildiği ve hiçbir sınırlama olmadığı için çocukta özdenetim gelişmemekte, çocuk sosyal bakımdan kendini geliştirebileceği bir ortamdan yoksun kalmakta, kendini uygun ve doğru bir biçimde ifade edemeyerek beklentilerini kendi başına karşılayamamaktadır. Bütün bunların sonucunda ise ailesine bağımlı, sosyal yaşama uyum sağlayamamış ve kendine güveni düşük seviyede olan bir çocuk olarak yetişmektedir.

2. 2. 4. 3. Dengesiz ve kararsız tutum. Ebeveynlerde gözlemlenen "dengesiz ve kararsız" tutum, eğitim ve gelişim evrelerinde bulunan çocuğun olumsuz yönde etkilenmesine yol açmaktadır. Söz konusu bu dengesiz ve kararsız tutum, ebeveynler arası görüş ayrılıklarından kaynaklanabildiği gibi, anne ya da babanın sergiledikleri değişken davranışlar sonucunda da meydana gelebilmektedir. Ebeveynlerin, çocukları yanında, "çocuk konusunda" birbirleri üzerinde eleştirilerde bulunmaları, birinin olumlu baktığı bir konuya bir başkasının olumsuz bakması veya bir tarafın çocuğu diğer çocuğa göre öncelemesi, çocuk eğitiminde denk gelinen en sık yanlışların başında gelmektedir (Yavuzer,1999). Ebeveynlerden birisinin katı ve otoriter bir davranış biçimini benimsemesi, diğerinin ise olaylara demokratik bir biçimde yaklaşması çocuk eğitimi ve disiplininde tutarsızlığa neden olmakta, çocukta saldırganlık ve suç işleme eğilimi gibi olumsuz davranışlara sebebiyet verebilmektedir (Kaya, 1994). Dengesiz ve kararsız tutumun kaynağı anne ya da babanın kendileri olabilmektedir. Böyle durumlarda, anne çocuğuna lafını dinletebilmek için uğraşmakta, isteğini yerine getirmesi için öncelikle yumuşak tonda konuşmakta, sonrasında sözünü dinletebilmek için sesini yükseltmekte, çocuk annenin isteğini yerine getirmemekte ısrar etmesi halinde anne çocuğunu dövebilmekte ve bu davranışın sonrasında ise diz çöküp çocuğundan özür dilediği görülebilmektedir. Çocukların hangi koşullar altında nasıl bir davranış sergilemeleri gerektiğini, hangi davranışın "uygun olan davranış" kategorisine girip hangi davranışın bu kategoriye girmediğini bilmeleri mümkün değildir. Bunun temel nedeni ise davranışların bu

tür kategorilere ayrılmasındaki değişkenin davranışın niteliğine dayanmaktan çok, ebeveynlerin ruh hallerinden kaynaklanmasıdır. Bu tür dengesiz ve kararsız tutumlar sonucunda çocuklarda bazı iç çatışmalar ve huzursuzluklar görülebilmekte, bu tutumların sürekli bir şekilde devam etmesi ise çocuklarda dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşması sonucunu doğurabilmektedir (Yavuzer, 2016).

2. 2. 4. 4. İlgisiz ve kayıtsız tutum. İlgisiz ve kayıtsız tutum sergileyen ebeveynler, çocukları ile oldukça sınırlı bir düzeyde etkileşime girmektedir. Karar verme aşamasında çocuklarının düşüncelerine neredeyse hiç dikkate alınmamaktadır. İlgisiz ve kayıtsız tutuma sahip ebeveynlerin çocukları ergenlik çağındayken genellikle tepkisel tavırlar sergilemekte ve alkol, madde bağımlılığı, suç işleme gibi olumsuz davranışlar sergileyebilmektedirler (Steinberg, 2007).

2. 2. 4. 5. Demokratik tutum. Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkileri empati ve koşulsuz sevgi temellerine dayanmakta; tutum ve davranışlarını saydamlık çerçevesinde yansıtmaktadır. Problemlerin çözümü noktasında etkili iletişim ana çözüm metodu olarak benimsenmektedir. Bu tutumun hakim olduğu evlerde paylaşımlarda bulunulan sıcak bir ortam bulunmaktadır. Sorumluluk duygusu kazandırmak ve çocuğun gelişimine olanak sağlamak ebeveynlerin amacıdır. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler sevgilerini çocuklarına karşı bir disiplin aracı olarak kullanmamakta, çocuklarını koşulsuz sevme tutumunun ebeveynler açısından temel görevlerden biri olduğunun farkında davranmaktadırlar. Bu yaklaşım sonucunda çocukta temel güven duygusu oluşmaktadır. Bu tutum sayesinde çocuklar kendi fikirlerini rahatlıkla ifade edebilen, girişken, çevresindeki diğer bireylere karşı saygılı, kendini gerçekleştirme isteğine sahip ve yaratıcı fikirler üreten bireyler olarak yetişmektedirler (Kulaksızoğlu, 2011).

2. 2. 5. Anne-baba tutumlarını etkileyen faktörler. *Sosyoekonomik Durum:* Ailenin sosyoekonomik durumu ile ebeveyn tutumları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır.

Orta sosyoekonomik düzeyde yer alan ailelerin çocuklarına karşı yaklaşımları eşitlikçi ve çocuğun odak noktasında olduğu, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde ebeveynlerin odak noktasında yer aldığı, kontrol ve itaat gibi anlayışların hakim olduğu sıklıkla gözlemlenmektedir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde yer alan ailelerin çocukları ile ilişkileri ise yakın ve sıcak bir havada gelişmektedir. Ancak bu tür ailelerdeki ebeveynler genellikle çocuklarının hayatlarına aşırı dahil olmayan ve sınırlamada bulunmayan ebeveynlerdir (Bornstein & Zlotnik, 2008). Gökçedağ'a (2001) göre, sosyoekonomik düzeyin düşük olduğu mahallelerdeki okullarda otoriter tutumun hakim, buna ek olarak akademik başarıların düşük ve çocuklarda sürekli kaygı düzeyinin yüksektir. Sosyoekonomik düzeyin yükselmesiyle doğru orantılı olarak ebeveynlerin tutumlarının demokratik tutum puanlarının yükseldiği, akademik başarı oranının artış gösterdiği, sürekli kaygı düzeyinin ise azaldığını gözlemlenmiştir.

Eğitim Durumu: Eğitim seviyesi düşük olan anneler genellikle çocuğuna disiplin vermek için fiziksel cezalara başvurmakta, eğitim seviyesi yüksek anneler ise çoğunlukla çocuk odaklı ebeveyn tutumu sergilemekte ve destekleyici olmaktadırlar. Yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin demokratik tutum benimsedikleri, düşük eğitim seviyesine sahip olanların ise baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri görülmektedir. Aynı zamanda düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynler çocuklarını daha geleneksel bir tutumla yetiştirmekteyken, yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin ise, çocuklarını kendi kendilerini yönetebilmelerine olanak sağlayarak, özgür gelişimi destekleyerek ve temel hedefin çocuğu disiplin etmek olmadığı bir tutumla yetiştirdikleri görülmektedir (Şanlı & Öztürk, 2007).

Çalışma Durumu: Çalışmayan ebeveynler çalışan ebeveynlere göre daha az demokratik olmaktadır. Aynı zamanda çalışan ebeveynlere sahip çocukların akademik ve sosyal alanlarda daha başarılı oldukları gözlemlenmektedir. Yavuzer (2001), çalışan ebeveynlerin işlerinden yorgun ve gergin bir şekilde evlerine gelmeleri durumunda çocukları

ile sağlıksız iletişim kurabildiklerini ve çocuklarına daha az zaman ayırabildiklerini savunmaktadır. Bu durum sonucunda ebeveynler çocuklarına karşı aşırı hoşgörülü davranışlar sergileyebilmektedir (Bornstein & Zlotnik, 2008).

Çocuğun Cinsiyeti: Kültür farklılıkları değerlendirmeye dahil edildiğinde, ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tutumlar sergileyebildikleri görülmektedir. Kız çocuklarının daha fazla otoriter ve baskıcı muameleye maruz kaldıkları görülürken, erkek çocuklarını daha demokratik ve hoşgörülü bir muameleyle karşılaşmaktadırlar. Buna karşın Baumrind (1966)'e göre, çocukların ebeveynlerine karşı göstermiş oldukları tutum kendi cinsiyetlerinden bağımsız bir şekilde gelişmekte, cinsiyet ile ebeveyn tutumları arasındaki bağlantı zayıf kalmakta ve bu tür bir bağlantının kurulabilmesi için kültürel değişkenlerden etkilenmenin söz konusu olması gerekmektedir (Yıldız-Bıçakçı & Gürsoy, 2004).

2. 3. İlgili Araştırmalar

2. 3. 1. Anne- baba tutumlarına yönelik yapılan araştırmalar. Cansever (1968), yapmış olduğu çalışmada otoriter tutumun, çocuğu bağımlı ve edilgen yapmakla birlikte çocukta olumsuz davranışlara yol açtığını ortaya koymuştur.

Kuzgun (1972), üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisini incelemiştir. Gözlemler sonucu elde ettiği görüşleri sınamak için deneysel bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, ana-babanın çocuğa karşı gösterdiği sevgi ve çocuğu kontrol etme seviyesine göre, demokratik, ilgisiz ve otoriter olmak üzere üç tip ana-baba tutumunu ölçmek için bir ana-baba tutum ölçeği geliştirilmiştir. Kendini gerçekleştirme düzeyi Shostrom (1968) tarafından geliştirilen Kişisel Yönetim Envanteri (Personel Orientation Inventory) ile ölçülmüştür. Araştırma 1971 yılı güz döneminde "Psikolojiye Giriş" dersi almakta olan üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kişinin kendini gerçekleştirebilmesi için en elverişli ortamı

demokratik ana-baba tutumu sağlarken, otoriter ve ilgisiz anne baba tutumu kişinin kendini gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kılıççı (1981) üniversite öğrencilerinin kendilerini kabullerini etkileyen bazı değişkenler üzerine araştırma yapmıştır. Yapmış olduğu çalışmada, kendini kabul seviyelerine bakıldığında demokratik ortamda yetişen gençlerin, otoriter ortamda yetişen gençlere göre kendini kabul seviyelerinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Güneysu (1986), ana-baba tutumlarının gençlerin kendini kabul düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırma birinci sınıfa devam eden 772 kız ve erkek öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada araç olarak, Kılıççı'nın geliştirdiği "Kendini Kabul Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeylerindeki farklılıklar ve yine bu faktörlerle birlikte ana - baba tutumlarına göre, kendini kabul düzeylerindeki farklılıklar, khi-kare (X^2) testi ile analiz edilmiştir Araştırma sonuçlarına bakıldığında, gençlerin kendini kabul düzeyi ile annenin demokratik olma durumunun artışının paralel olduğu görülmektedir.

Vaugh ve arkadaşları (1988), yapmış oldukları araştırmada 3-7 yas arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmayı çocuklar ergenlik çağına geldiğinde sürdürerek çocukların kişilik gelişimleriyle ilgili veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların psikolojik gelişimleri için ailedeki sosyalleşme durumlarının önem arz ettiğini ifade etmişlerdir.

Yeşilyaprak (1989) yapmış olduğu çalışmada anne-baba tutumunun bireyin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma 1986-88 yılları içinde Ankara il merkezindeki 40 genel lisenin ikinci sınıflarına devam etmekte olan 12582 öğrenciyi temsil etmek üzere tabakalamalı olarak seçkisiz yolla alınan 720 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bir kişilik özelliği olarak içten veya dıştan kontrollü olma durumunu ölçmek için "Nowic ki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Gençlere "Kişisel Bilgi Anketi"

uygulanmış, anne ve baba tutumları ile ilgili bilgiler ise yine gençlerin algı durumları ve ifadeleri göz önüne alınarak, geriye dönük rapor alma yöntemiyle çocukluk evrelerini yansıtacak şekilde tespit edilmiştir. Bu amaçla " Algılanan Anne-Baba Davranışları Envanteri" uygulanmıştır. Toplanan verilerin sayı ve yüzde olarak dökümü yapılmıştır. Dağılımlar ortaya konmuş, kişilik özelliği ile diğer faktörler arasındaki ilişkiyi incelemek adına tek yönlü ve çift yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Bulunan değerlerinin anlamlı olduğu durumlarda gruplar arasında 't' testi yapılarak farkın önem derecesine bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, koruyuculuğun, baskıcı- otoriter tutumun fiziksel ve duygusal ceza tekniklerini kullanmanın, kişiliği ve özgüven düzeyini olumsuz şekilde etkilediği görülmektedir.

Torucu (1990), yapmış olduğu çalışmada benlik saygısı ve benlik saygısını etkileyebileceği düşünülen sosyoekonomik özellikler, ana-baba tutumları ve ilgilerini araştırmıştır. Araştırmada İzmir`deki 13- 14 yaş grubu arasındaki alt sosyo ekonomik düzeyi temsil eden Gültepe Ortaokulundan 150, üst sosyo ekonomik düzeyi temsil eden Güzelyalı Ortaokulundan 150 öğrenci seçilerek sosyo ekonomik bilgi alma formu, Rosenberg benlik saygısı ölçeği uygulanmış ve okullar karşılaştırılmıştır. Anketler Ege Üniversitesi Bilgisayar Merkezinde varyans analizi ve khi kare ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna göre demokratik ana baba tutumunu işaretleyen öğrencilerin benlik saygılarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Demiriz (1997), 9 ve 12 yaş çocuklarının benlik kavramı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, demokratik tutumun olduğu ortamda, çocuğun benlik kavramı gelişiminin daha fazla olacağını belirtmiştir.

Smetana (1998), yapmış olduğu çalışmada adölesanların ve anne-baba otoritesi hakkındaki fikirlerini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaşın artmasıyla birlikte

çocuklar ve aileler için anne baba otoritesinin haklı bulunuş durumunun azaldığını tespit etmiştir.

Eldeleklioğlu (1999), yapmış olduğu çalışmada anne-baba tutumları ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 1994-95 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ile Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi`nde öğrenim gören 500 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada iki ölçek kullanılmıştır. Bunlardan biri bu araştırma kapsamında tekrardan geliştirilen "Ana Baba Tutum Ölçeği" ve Kuzgun tarafından geliştirilen "Karar Stratejileri Ölçeği"dir. Bu ölçekler araştırma gruplarına aynı anda uygulanmış ve elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler hesaplanmıştır. Bunların sonucunda, demokratik ana-baba tutumuyla mantıklı ve bağımsız karar verme arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarıyla kararsız olma arasında olumlu, otoriter ana-baba tutumuyla mantıklı karar verme arasında ise olumsuz ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Örgün (2000), yapmış olduğu araştırmada çocuğun anne ve baba tutumları ile benlik saygısı ve atılganlık seviyesi ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili Bakırköy İlçesindeki 11 resmî ilköğretim okulunun sekizinci sınıflarında okuyan 223 erkek ve 197 kız olmak üzere toplam 420 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, ‘’Bireyi Tanıma Çizelgesi’’, ‘’Rathus Atılganlık Envanteri’’, ‘’Piers – Haris Benlik Saygısı Ölçeği’’, ‘’Anne – Baba Tutum Ölçeği’’ ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, çocukların benlik saygıları ile farklı anne – baba tutum algıları arasında anlamlı bir farkın olduğu, eşitlikçi demokratik tutum algılayan çocukların baskıcı otoriter ve aşırı ve aşırı koruyucu tutum algılayanlara oranla daha fazla benlik saygısına sahip ve atılgan oldukları tespit edilmiştir.

Sipahioğlu (2002), yapmış olduğu araştırmada anne –baba tutumları ile gençlerdeki duygusal ve davranışsal bozukluklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemi,

lise öğrencilerinden oluşan 200 kız ve 200 erkek ile onların öğretmenleridir. Veriler ‘’Anne Baba Tutum Ölçeği’’ ve ‘’Gözden Geçirilmiş – Davranış Problemleri Kontrol Listesi’’ ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne ve baba tutumlarında cinsiyet farkının olmadığı tespit edilmiştir. Yaşın artmasıyla birlikte algılanan demokratik anne – baba tutumlarının da arttığı bulunmuştur.

Erkan (2002), ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ile anne-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, koruyucu-istekçi ve otoriter anne-baba tutumları ile yetişen bireylerde sosyal kaygının fazla olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı çalışmada sosyal kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin ailelerinde sosyal kaygı düzeyi düşük öğrencilerin ailelerine göre daha fazla otoriter ve koruyucu tutumlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Güre ve Musaoğlu (2005), yapmış oldukları çalışmada, ana-babasını demokratik algılayan ergenlerin hem otoriter hem de izin verici-ihmalkar algılayanlara kıyasla daha fazla davranışsal özerklik sergiledikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ana-babasını izin verici - müsamahakar şeklinde algılayan ergenlerin davranışsal özerkliğinin, hem izin verici - ihmalkar hem de otoriter şeklinde algılayan ergenlere göre daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir.

Arcan (2006), yapmış olduğu çalışmada, gerek annenin, gerekse babanın demokratik tutumunun, çocuğun yüksek akademik başarısı ile ilişkisi saptanmıştır. Tutum, boyutlarına göre değerlendirildiğinde ise, anne babanın sağladığı psikolojik özerklik boyutunun, hem kız hem de erkek öğrencilerin okul başarılarına katkı sağladığı bulunmuş olup, buna ek olarak annelerin kabul/ilgi boyutunda aldıkları yüksek puanların, erkek değil ama kızların ders başarıları ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Hamarta, Baltacı ve Demirbaş (2010), yapmış oldukları çalışmada lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığını, algılanan

anne baba tutumlarını otoriter olarak belirten öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları algılanan anne baba tutumlarını demokratik olarak belirten öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Sümer, Gündoğu ve Helvacı (2010) yapmış oldukları çalışmada, ebeveyn tutum ve davranışlarında baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğa karşılık gelen davranışların çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri tutarlı olarak olumsuz; demokratik ve kabul edici tutum ve davranışların etkileri ise tutarlı olarak olumlu etki ettiğini tespit etmişlerdir.

Öztürk, Kutlu ve Atlı (2011) yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin karar verme stratejilerinde anne baba tutumuna göre anlamlı düzeyde bir farkın olduğunu, demokratik koruyucu ve otoriter anne baba tutumuna sahip olan ergenlerin en fazla bağımlı karar verme stratejisini kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Durmuşoğlu ve diğerlerinin (2012) yapmış olduğu çalışmada anasınıfına gitmekte olan çocukların içe dönüklük davranışları ile ebeveyn tutumları ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda ebeveynlerin sergiledikleri demokratik tutum ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasında pozitif yönde ilişki bulunurken, ebeveynlerin sergiledikleri otoriter ve aşırı koruyucu tutum ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Yine aynı çalışmada çocukların içe kapanıklık durumları ile otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Türkmen (2012), “Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Ana baba Tutumları, Özsaygı Ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması” isimli çalışmasında, öznel iyi oluşun oluşmasına etki edebilecek olan değişkenlerin oluşturduğu yapının araştırılması amaçlanmıştır. Sorulara cevap aranırken yapısal eşitlik modellemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırma grubu Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde eğitim gören 369 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucu olarak ana baba tutumlarının doğrudan özsaygıyla

ve algılanan sosyal destekle ilişkili olduğunu, ayrıca algılanan sosyal destek ve özsaygının bu yapı içerisinde öznel iyi oluşla ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

Kayan (2012), yapmış olduğu çalışmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve boyun eğici davranışlarını, algılanan anne baba tutumları açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 2010-2011 eğitim öğretim yılında Konya ilinde Selçuklu, Meram, Karatay ilçelerindeki ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden tesadüfî küme örnekleme yöntemiyle seçilen 372'sı kız 378'i erkek olmak üzere toplam 750 öğrenciden oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; sinirli, atak, negatif ve sözel saldırganlık ile demokratik anne baba tutumu arasında negatif yönlü, koruyucu- istekçi ve otoriter anne baba tutumu arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Başal ve Taner (2013), yapmış oldukları çalışmada 5-6 yaş çocuklarda gözlenen davranış problemlerini ve anne baba tutumları ile problem davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubu; anaokuluna devam eden 532'si kız 580'i erkek toplam 1112 çocuktan oluşmaktadır. İstatistiksel analiz olarak, öğretmenlerin yaptıkları işaretlemelerin yığmalı toplamına bakılmış ve davranış problemleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Araştırma kapsamındaki 1112 çocuğun % 60.6'sında en az bir ya da daha fazla davranış problemi saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aşırı koruyucu anne baba tutum düzeyi arttıkça çocukta aşırı inatçılık davranışının azaldığı, hayvan korkusunun ise arttığını, demokratik anne baba tutum düzeyi arttıkça içe kapanıklık, parmak emme ve fobilerin arttığını tespit etmişlerdir. Ayrıca ev kadınlığını reddedici anne baba tutum düzeyi arttıkça çocukta hayvan korkusunun arttığını; sıkı disiplinli anne baba tutum düzeyi arttıkça çocukta hayvan korkusu ve yalan söyleme davranışının arttığını ortaya koymuşlardır.

Sezer, Kolaç ve Erol (2013), yaptıkları araştırmaya göre ise, ilköğretim çağındaki öğrencilerin saldırgan olma durumunun ana baba kavga etme sıklığı, anne ve baba tutumundan etkilendiğini saptamışlardır. Anne babanın kavga etme sıklığı ile çocukların saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Anne babası bazen veya her zaman kavga eden öğrencilerin saldırganlık puan ortalamaları hiç kavga etmeyenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Özyürek ve Özkan (2015) yapmış oldukları çalışmada, ergenlerden anne babasını demokratik ve izin verici/müsahamakar şekilde algılayanların, anne babasını izin verici/ihmalkar ve otoriter olarak algılayan ergenlere kıyasla sosyal olarak öfke duygularını daha kabul görebilir davranışlar şeklinde sergilediklerini bulmuştur.

Sağır (2016), yapmış olduğu çalışmada, ailelerin demokratik tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı; anne babaların otoriter ve koruyucu/istekçi tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Çakırlı (2017), yapmış olduğu çalışmada, örneklemde yer alan anne ve babaların, Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının öğrenim durumlarına göre sonuçlarını incelediğinde, ölçekte yer alan Demokratik, Otoriter ve İzin verici alt boyutları ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmazken, öğrenim durumu ile Koruyucu Tutum Alt Boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuştur. Farkın nedenini anlamak için yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre anlamlı fark, ilkokul mezunu anne-babalar ile (=36.615), ortaokul mezunu anne - babalar ve üniversite mezunu anne-babaların puan ortalamaları arasındaki farktan dolayı oluşmuştur. Araştırma sonucuna göre ilkokul ve ortaokul mezunu anne babaların koruyucu tutumu daha çok tercih ettikleri yönünde çıkarım yapılabilir.

Gürler (2017) yapmış olduğu çalışmada, benlik saygısının demokratik anne-baba tutumu ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğunu; koruyucu/istekçi anne-baba tutumu ve otoriter anne-baba tutumu ile anlamlı ve negatif yönde ilişkilere sahip olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin kız ya da erkek olmalarına göre farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Kaplan (2018) yapmış olduğu araştırmada ergenlerde psikolojik belirtilerin ve problem davranışların anne-baba tutumlarına bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. İlgisiz aile ortamında büyüyen ergenlerin daha fazla problem davranışlara yönelirken psikolojik belirtileri yüksek olan katılımcıların otoriter anne-baba tutumuna sahip olduklarını bulmuştur. Demokratik anne-baba tutumunun hem problem davranışlar için hem psikolojik belirtiler için koruyucu faktör olarak görülmekte olduğunu ifade etmiştir.

Yılmaz (2018), yapmış olduğu çalışmada, kişinin kendini sevebilmesi, mutlu olmayı öğrenebilmesi, hayatta karşılaşacağı problemlerle baş edecek gücü ve sağlam kuvvetli bir benlik oluşturabilmesi, kendisine ve benliğine saygı duyabilmesi açısından demokratik tutumun en ideal anne baba tutumu olduğunu ifade etmiştir. Anne babalar ne kadar koruyucu-istekçi ve otoriter tutuma kayarsa benlik saygısı o oranda zedelenmekte ve bireyin gelişimini olumsuz etkilemekte olduklarını belirtmiştir.

2. 3. 2.Özgüvene dair yapılan çalışmalar. Onur (1985), yapmış olduğu çalışmada ilköğretim okul yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin liderlik düzeyleri ile özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ana baba tutumlarında demokratik boyutta yetişen çocuklardaki özgüvenin, baskıcı boyutta olanlara göre daha yüksek olduğunu, özgüven ile benimseyici tutum arasında da olumlu ve yüksek bir korelasyon olduğunu tespit etmiştir.

Soner (1995), yapmış olduğu çalışmada aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili içindeki orta

öğretim kurumlarında 1992-1993 yılında öğrenim gören 14-17 yaşları arasındaki öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem grubunu 459 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın ikinci kısmında 1992-1993 yılları arasında evreni İstanbul İli olan, yüksek puan ile öğrenci alan ve İngilizce eğitim veren özel eğitim kurumlarının lise birde olan 15-16 yaş aralığındaki öğrenciler ile aileleri oluşturmuştur. Örneklem grubunu 152 öğrenci ve ailesi oluşturmuştur. Öğrencilerin akademik başarı ile ilgili bilgiler yılsonu not ortalamalarından elde edilmiştir. Ailelerin sosyo-kültürel durumlarını saptayabilmek için anket geliştirilmiştir ve örneklem grubu ailelere uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarında aile uyumu ve öğrenci özgüveninin akademik başarıya olumlu etkisinin bulunduğu ifade edilmektedir.

Bilgin (2011), yapmış olduğu çalışmada; elde ettiği bulgulara göre düşük, orta ve yüksek özgüven düzeyine sahip ergenlerin, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve yaşam amaçları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır. Yine özgüven ile diğerleriyle olumlu ilişkiler ve yaşam amacı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Demografik değişkenlerden elde edilen verilerde cinsiyet, lise türü, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, kilo algısı ve disiplin cezası alıp almamaya bağlı olarak özgüven düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir

Topçu (2015) yapmış olduğu çalışmada ergenlik dönemindeki “siber zorba” bireylerde özgüven problemi incelemiş ve sanal ortamda zorbalık yapan kişilerin gerçek hayatta da sanal ortamda olduğu kadar özgüvenli olup olmaması araştırmıştır. Araştırma 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Güngören ilçesinde bulunan başarı durumları farklı iki Anadolu lisesinde Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2012), tarafından geliştirilen “Siber Zorbalık Ölçeği” ve Akın (2007) tarafından geliştirilen “Özgüven Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda “siber zorbalık ve özgüven” arasında negatif yönlü, düşük güçlü, anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ceylan (2017), yapmış olduğu çalışmada ergenlerin özgüven düzeyleri ile mükemmeliyetçi benlik sunumu düzeylerine ilişkin bulguları incelemiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin özgüven ortalamaları ile mükemmeliyetçi puan ortalamaları arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir. Buna göre ergenlerin mükemmeliyetçi benlik sunumu arttığında özgüven düşmekte, özgüven arttığında ise mükemmeliyetçi benlik sunumu düşmektedir. Yine aynı çalışmada; fiziki durum algısına göre özgüven açısından dış görünümünden memnun olan ve olmayan ergenlerin dış görünüm algılarını incelediğinde, dış görünümünden memnun olan ve olmayan öğrencilerin, öz-güven düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın fiziki görünümünden memnun olamayan ergenlerin özgüven dereceleri, memnun olan ergenlere göre düşük olmasından kaynaklanmış olabileceğini ifade etmiştir.

Çalıkuşu ve Sürücü (2020), yapmış oldukları çalışmada, ergenlerin özgüvenleri ile olumsuz otomatik düşüncelerinin ilişkisine bakmışlar ve ergenlerde özgüven arttıkça olumsuz otomatik düşüncelerinin azaldığını ya da özgüven azaldıkça olumsuz otomatik düşüncelerinin arttığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, ergenlerde özgüven azaldıkça kendilerini daha olumsuz algıladıklarını tespit etmişlerdir.

2. 3. 3.Anne- baba tutumunun çocuğun özgüveni ile ilgili ilişkisini içeren çalışmalar.

Onur (1981), "çocuklarda kendine güven" başlıklı çalışmasında, ana- baba tutumlarını benimseyici-itici, demokratik-baskıcı, bağımsızlığı geliştirici- ket vurucu olmak üzere toplamda üç boyutta incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre benimseyici tutumun kendine güvenin oluşması ve gelişmesinde mühim olduğu ortaya koyulmuştur.

Günalp (2007) yapmış olduğu çalışmada farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisini incelemiştir. Araştırma, Aksaray il merkezindeki 3 ilköğretim okulunda yapılmıştır. Beş dereceli Ana-Baba Tutumları Belirleme Ölçeği geliştirilmiştir ve ölçeğin geçerliliğine ilişkin kanıtlar elde edilerek, ölçek

kullanıma hazır hale gelmiştir. Hazırlanmış olan anket Aksaray il merkezindeki belirlenen okullarda 5-6 yas grubu sekiz sınıfta bulunan 160 öğrencinin velisine uygulanmıştır. Bu anketlerden 100 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Anketin güvenirliliğini saptamak için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.75 bulunmuştur. Diğer bir güvenirlilik ölçme yöntemi olan test yarılama yöntemi sonucunda elde edilen güvenirlilik katsayısı 0,81'dir. Verilerin analizinde Varyans Analizi yapılmıştır. Ana baba tutumlarının çocukların özgüven duygularının gelişimine olan etkisini ölçmek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda demokratik ana baba tutumunun, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yas grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğunu tespit etmiştir. Diğer tutumlarının ise çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Sağat (2016), yapmış olduğu çalışmada alt sınırı 18 yaş olmak üzere bireylerin anne baba tutumlarının özgüven ve sosyal fobi ile olan ilişkisi incelemiştir. Örneklem grubu olarak Denizli ili seçilmiştir. Araştırma toplamda 275 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları demografik bilgi formu, anne baba tutumları ölçeği, özgüven ölçeği ve Liebowitz sosyal kaygı ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS for Windows 21.0 programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek Yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey Post-Hoc testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson Korelasyon, etki ise regresyon analizi ile sınanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında demokratik anne baba tutumu ile yetiştirilmiş bireylerin kendi içinde verdikleri kararlarda sergiledikleri özgüvenli tutum ile dış

çevrelerine karşı sergiledikleri özgüvenli tutum arasında anlamlılık tespit edilmiştir. Bireyler Demokratik anne baba tutumu ile yetiştirilen bireyler özgüvenli olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca koruyucu anne baba tutumu arttıkça bireyin yaşadığı kaygınında arttığını ortaya koymuştur.

3. Bölüm

Yöntem

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma farklı anne- baba tutumlarının çocuklarının özgüven düzeylerine ile ilişkisini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modelinde ise; iki ya da daha fazla sayıda değişken arasındaki birlikte değişimin varlığı ve/veya derecesi belirlenmeye çalışılır. İlişkisel tarama, korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişki olmak üzere iki türlü yapılmaktadır (Karasar, 1999).

3. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Eyüp İlçesinde bulunan özel bir okula devam etmekte olan ve benzer sosyo-ekonomik düzeye sahip, 6. , 7. ve 8. Sınıfa devam eden 80 çocuk ile bu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme metodu kullanılmıştır. Uygun örneklem, zaman para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Özen, Gül, 2007).

Tablo 3' te 6. , 7. ve 8. Sınıf çocuklarının cinsiyetine ve sınıf düzeylerine göre frekans ile yüzde değerlerine ilişkin istatistiki bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3

Kişisel Bilgilere İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

	Frekans	**Yüzde**
Cinsiyet		
Erkek	38	47,5

Kız	42	52,5
Sınıf		
6	21	26,3
7	42	52,5
8	17	21,3

Tablo 3'de görülen kişisel bilgilere ilişkin frekans analizi sonuçları incelendiğinde çocukların %47,5'inin erkek, %52,5'inin ise kız olduğu görülmektedir. Çocukların %26,3'ü 6.sınıfken, %52,5'i 7. sınıf, %21,3'ü ise 8. sınıftadır.

3. 3. Veri Toplama Araçları

3. 3. 1. Anne baba tutumları belirleme ölçeği. Günalp (2007)'ın geliştirmiş olduğu bu ölçekte öncelikle 75 maddeden meydana gelen bir madde havuzu hazırlanmıştır. Sonrasında ise madde sayısı 60'a indirilerek her tutuma 15 madde dahil edilmiştir. Bu ölçek 3'lü likert tipinde 60 maddeden oluşmaktadır. Üçlü likert tipinde hazırlanmış olan ölçekte puanlama "katılıyorum" ifadesi için 3 puan, "kısmen katılıyorum" ifadesi için 2 puan, "katılmıyorum" ifadesi için ise 1 puan şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.75'tir. Ölçekte dört boyut bulunmaktadır ve bunlar; baskıcı-otoriter tutum, koruyucu tutum, ilgisiz-kayıtsız tutum ve demokratik tutum şeklinde sıralanmıştır. Gerçekleştirilen çalışmada ölçeğin cronbach Alpha katsayısı Günalp (2007)'ın çalışmasına benzer şekilde $\alpha = 0.77$ bulunmuştur. Bunun yanında ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı, baskıcı -otoriter $\alpha = 0.73$, koruyucu $\alpha = 0.74$, ilgisiz kayıtsız $\alpha = 0.77$ ve demokratik için $\alpha = 0.76$ olarak hesaplanmıştır. Ölçekle ilgili elde edilen bu değerler, ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçekte yer verilen boyutlara verilen puan değerinin artması, bu boyutlara ilişkin tutumun arttığını ifade etmektedir.

3. 3. 2. Piers Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği. 1964 senesinde Piers ve Harris'in geliştirdiği ölçek 80 maddeden oluşmaktadır ve "Piers Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği" olarak adlandırılmaktadır. Türkçeye uyarlanması ise Öner (Öner, 1996) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçekteki sorulara cevaplar yalnızca "evet" ya da "hayır" şeklinde verilmektedir. Ölçekteki en düşük puan 0, en yüksek puan ise 80 olarak belirlenmiştir. Ölçek sonucunda ölçekte çıkan düşük puan düşün özgüven düzeyiyle, yüksek puan ise yüksek özgüven düzeyi ile ifade edilmektedir. Ölçekte alt ölçek sayısı altıdır ve bunlar şu şekilde sıralanmaktadır: mutluluk-doyum, kaygı, popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma, davranış ve uyma-konformite, fiziksel görünüm ve zihinsel ve okul durumu. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.81 ile 0.89 arasında değişiklik göstermekte, alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları ise 0.73 ile 0.93 arasında yer almaktadır. Yapılan çalışmada ise ölçeğin genel ve alt boyutları bağlamında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı Öner (1996)'in çalışmasına benzer şekilde 0.70 ile 0.90 arasında değer almaktadır. Bu değerler ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

3. 4. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Veri toplamada öncelikle Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ölçek uygulama izni de alınmıştır. Sonrasında kullanılan ölçeğin uygulanmasında, araştırmanın içeriğini özetleyen bir rapor hazırlanmış ve uygulama yapılacak olan özel okulun, müdürü ile bölüm başkanlarına iletilerek izin istenmiştir. Okul müdürü ve kurumun bölüm başkanları uygulama için onay verdikten sonra ölçekler uygulanmıştır.

Ölçek uygulama sürecinde, öncelikle bir özel okuldaki 6. , 7. ve 8. sınıfa devam eden, 80 ortaokul öğrencisinin sınıflarına girip ölçeğin nasıl doldurulması gerektiği ile ilgili açıklama yapılıp gönüllülük esasına bağlı kalarak araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere

Piers Harris Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği uygulanmıştır. Ardından ölçek uygulanılan öğrencilerin ailelerine zarf içinde Anne- Baba Tutumları Belirleme Envanteri ve nasıl doldurulması gerektiği ile ilgili yazı gönderilmiştir. İki hafta içinde ölçekler ailelerden toplanmıştır. Araştırmada toplanan veriler IBM SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir. Analizde öncelikle çocukların cinsiyet ve yaşlarına ilişkin kişisel bilgileri gösterilmiş ardından araştırma değişkenleri olan özgüven düzeyi ve anne-baba tutum boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 4' te Anne- Baba Tutumları Ölçeği alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir.

Tablo 4

Ölçek ve Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Ölçek ve Alt Boyutları	**Basıklık**	**Çarpıklık**
Özgüven (Öner, 1996)	-0.87	-0,91
Baskıcı- otoriter	0,072	0,086
Koruyucu	0,069	0,123
İlgisiz- Kayıtsız	0,098	0,215
Demokratik	0,095	0,198

Araştırma değişkenlerinin normallik düzeyleri, çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak test edilmiştir. Araştırmada değerlendirilecek değişkenlerin tamamının çarpıklık ve basıklık düzeylerinin +1 ve -1 değerleri arasında olduğu bulunmuştur.

Bu değerlere göre değişkenlerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilir. Bu sebeple analizlerde parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiş, özgüven düzeyi ve anne-baba tutum boyutlarının cinsiyet ve yaşa göre farklılık olup olmadığı Bağımsız Örneklem t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile bakılmıştır.

4. Bölüm

Bulgular

4. 1. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Tablo 5'te 6.,7. ve 8. Sınıf çocuklarının özgüven ölçeklerinden ve ebeveynlerinin anne baba tutum ölçeklerinden aldıkları ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerlerine ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir.

Tablo 5

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı Analiz Sonuçları

	N	Min	Maks	Ort.	Ss
Ana baba tutumu toplam puan	80	82,00	132,00	109,9500	8,82588
Demokratik tutum	80	20,00	45,00	40,3500	3,48995
Baskıcı otoriter tutum	80	16,00	32,00	22,6750	3,91290
Koruyucu tutum	80	18,00	37,00	26,9000	3,68576
İlgisiz kayıtsız tutum	80	15,00	30,00	20,0250	3,48587
Özgüven toplam puan	80	13,00	66,00	47,9375	11,38325
Davranış ve uyma	80	3,00	16,00	11,7375	3,03875
Zihinsel ve okul durumu	80	2,00	7,00	4,8125	1,48489
Fiziksel görünüm ve nitelikler	80	1,00	10,00	5,9625	2,77166
Kaygı	80	1,00	12,00	7,4625	2,72329
Sosyal beğenilirlik ya da gözde olma	80	2,00	11,00	8,4750	1,97436
Mutluluk	80	,00	13,00	9,4875	3,30322

Yapılan analiz sonucunda Tablo 5 ' e bakıldığında, çocukların özgüven ölçeğinden aldıkları ortalama puan 47,9375 olarak bulunmuştur. Çocukların özgüven ölçeği alt boyutları

ortalama puanları; davranış ve uyma boyutu 11,7375, zihinsel ve okul durumu boyutu 4,8125, fiziksel görünüm ve nitelikler boyutu 5,9625, kaygı boyutu 7,4625, sosyal beğenilirlik ya da gözde olma boyutu 8,4750 ve mutluluk boyutu 9,4875 şeklinde bulunmuştur. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin özgüven düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu söylenebilir. Bununla birlikte ölçek alt boyutlarından çocukların en fazla davranış ve uyma boyutundan puan aldıkları görülürken, en az zihinsel ve okul durumu boyutundan puan aldıkları görülmektedir. Ayrıca araştırma kapsamına alınan çocukların annelerinin anne-baba tutumları ölçeğinin baskıcı-otoriter anne-baba tutumu boyutundan aldıkları ortalama puan 22,6750 olarak bulunurken, koruyucu anne-baba tutumu boyutundan aldıkları ortalama puan 26,9000 olarak, ilgisiz-kayıtsız anne-baba tutumu boyutundan aldıkları ortalama puan 20,0250 olarak, demokratik anne-baba tutumu boyutundan aldıkları ortalama puan ise 40,3500 olarak bulunmuştur. Bu verilerden yola çıkarak demokratik anne baba tutumuna eğilim en yüksek düzeyde görülürken, ilgisiz- kayıtsız anne baba tutumuna eğilim en düşük düzeyde görüldüğü söylenebilir.

Tablo 6'da çocukların özgüvenleri ile ebeveynlerinin anne- baba tutumları arasındaki ilişkiye ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 6

Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Özgüven toplam puan	**Davranış ve uyma**	**Zihinsel ve okul durumu**	**Fiziksel görünüm ve nitelikler**	**Sosyal beğenilirlik ya da gözde olma**	**Kaygı**	**Mutluluk**
Ana baba	R	-,096	-,076	-,183	,166	-,143	-,124	-,131
tutumu	P	,396	,503	,104	,141	,205	,274	,246

toplam puan	N	80	80	80	80	80	80	80
Demokratik tutum	R	,016	,047	-,144	-,058	,134	,083	-,022
	P	,885	,679	,204	,612	,238	,466	,849
	N	80	80	80	80	80	80	80
Baskıcı otoriter tutum	R	-,111	-,115	-,050	,166	**-,230**	-,173	-,112
	P	,328	,311	,661	,142	,040*****	,124	,323
	N	80	80	80	80	80	80	80
Koruyucu tutum	R	-,137	-,115	**-,330**	,043	-,146	-,038	-,136
	P	,224	,308	,003*	,705	,195	,736	,228
	N	80	80	80	80	80	80	80
İlgisiz kayıtsız tutum	R	,009	,011	,084	**,246**	-,083	-,161	-,041
	P	,935	,920	,458	,028*	,466	,153	,720
	N	80	80	80	80	80	80	80

*p<.05

Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonları tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Bulunan sonuçlar incelendiğinde Tablo 6' ya göre çocukların özgüven toplam puanı ile anne baba tutumu toplam puanı ve anne baba tutumu ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır. Öte yandan çocukların özgüven ölçeği alt boyutlarından sosyal beğenilirlilik ya da gözde olma ile baskıcı ve otoriter (r= -,230; p<.05) ve zihinsel ve okul durumu ile koruyucu (r= -, 330; p<.05) anne baba tutumu arasında anlamlı ve negatif yönlü, fiziksel görünüm ve nitelikler ile ilgisiz kayıtsız (r= ,246; p<.05) anne baba tutumu arasında anlamlı ve pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Buna göre baskıcı-otoriter tutum artış gösterdiğinde çocukların sosyal beğenilirlik ve gözde olma puanı düşmektedir. Koruyucu tutum artış gösterdiğinde ise çocukların zihinsel ve okul durumu

puanı düşmektedir. Ayrıca ilgisiz kayıtsız anne baba tutumu puanı artış gösterdiğinde çocukların fiziksel görünüm ve nitelikler puanı artmaktadır.

4. 2. Çocukların Özgüven Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 7' de 6 çocukların cinsiyetlerine göre özgüvenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Bağımsız Örneklemler t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7

Çocukların Cinsiyetine Göre Özgüven Düzeylerine Yönelik Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	**N**	**Ort.**	**ss**	**t**	**p**
Özgüven toplam puan	Erkek	38	47,8947	10,85728	-,032	,975
	Kız	42	47,9762	11,97047		
Davranış ve uyma	Erkek	38	11,7105	2,96746	-,075	,940
	Kız	42	11,7619	3,13757		
Zihinsel ve okul durumu	Erkek	38	4,5526	1,51920	-1,501	,137
	Kız	42	5,0476	1,43054		
Fiziksel görünüm ve nitelikler	Erkek	38	5,5789	2,70766	-1,180	,241
	Kız	42	6,3095	2,81536		
Kaygı	Erkek	38	8,0789	2,37534	1,960	,054
	Kız	42	6,9048	2,92015		
Sosyal beğenilirlik ya da gözde olma	Erkek	38	8,5789	1,99502	,446	,657
	Kız	42	8,3810	1,97487		
Mutluluk	Erkek	38	9,3947	3,23444	-,237	,813
	Kız	42	9,5714	3,40117		

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda tablo 7' ye göre özgüven toplam puanının (T=-,032 , p > ,05), özgüven ölçeği alt boyutları puanlarının; davranış ve uyma (T=-,075 , p > ,05), zihinsel ve okul durumu (T=-1,501 , p > ,05), fiziksel görünüm ve nitelikler (T=-1,180 , p > ,05), kaygı (T=1,960 , p > ,05), beğenilirlik ya da gözde olma (T=,446, p > ,05), mutluluk (T=-,237 , p > ,05) çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Tablo 8' de çocukların sınıf düzeylerine göre özgüvenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8

Çocukların Sınıflarına Göre Özgüven Düzeylerine Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sınıf	**N**	**Ort.**	**ss**	**F**	**P**
Özgüven toplam puan	6	21	45,2381	9,40162	6,014	,004*
	7	42	51,7381	9,51010		
	8	17	41,8824	14,52964		
	Total	80	47,9375	11,38325		
Mutluluk	6	21	8,9048	2,60585	5,966	,004*
	7	42	10,5476	2,50075		
	8	17	7,5882	4,70450		
	Total	80	9,4875	3,30322		
Sosyal beğenilirlik ya da gözde olma	6	21	7,8095	2,22753	3,669	,030*
	7	42	9,0238	1,47314		

	8	17	7,9412	2,41015		
	Total	80	8,4750	1,97436		
Kaygı	6	21	6,6190	2,76543	1,752	,180
	7	42	7,9524	2,74930		
	8	17	7,2941	2,46892		
	Total	80	7,4625	2,72329		
Fiziksel görünüm ve nitelikler	6	21	5,3810	2,76543	7,502	,001*
	7	42	6,9524	2,33690		
	8	17	4,2353	2,86202		
	Total	80	5,9625	2,77166		
Zihinsel ve okul durumu	6	21	4,6190	1,43095	6,421	,003*
	7	42	5,2857	1,31197		
	8	17	3,8824	1,53632		
	Total	80	4,8125	1,48489		
Davranış ve uyma	6	21	11,9048	2,86190	,740	,480
	7	42	11,9762	2,92582		
	8	17	10,9412	3,54384		
	Total	80	11,7375	3,03875		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda tablo 8’ e göre özgüven toplam puanlarının (F=6,014 , p < ,05), özgüven ölçeği alt boyutlarından; mutluluk(F=5,966, p<,05) , sosyal beğenilirlik ya da gözde olma (F=3,669, p < ,05), fiziksel görünüm ve nitelikler (F=7,502 , p < ,05) , zihinsel ve okul durumu (F=6,421 , p < ,05)çocukların sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Tukey Post-hoc analizi yapılmıştır. Buna göre 7.

Sınıf öğrencilerinin, 8. Sınıf öğrencilerine göre özgüven toplam puanının, mutluluk, fiziksel görünüm ve nitelikler, zihinsel ve okul durumu puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca yine 7. Sınıf öğrencilerinin 6. Sınıf öğrencilerine göre sosyal beğenilirlik ya da gözde olma puanı daha yüksektir.

4. 3. Kişisel Bilgiler ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 9' da çocukların cinsiyetlerine göre anne baba tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Bağımsız Örneklemler t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	**N**	**Ort.**	**ss**	**t**	**p**
Baskıcı-otoriter anne-baba tutumu	Erkek	38	22,7105	3,79835	,077	,939
	Kız	42	22,6429	4,05945		
Koruyucu anne-baba tutumu	Erkek	38	27,2368	4,25812	,764	,448
	Kız	42	26,5952	3,10043		
İlgisiz-kayıtsız anne-baba tutumu	Erkek	38	19,4474	3,40665	-1,419	,160
	Kız	42	20,5476	3,51445		
Demokratik anne-baba tutumu	Erkek	38	39,8421	4,48135	-1,205	,234
	Kız	42	40,8095	2,21126		
Anne – baba tutumu toplam puan	Erkek	38	109,2368	9,41085	-,685	,495
	Kız	42	110,5952	8,32293		

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda tablo 9'a göre, baskıcı-otoriter anne baba tutumunun (t = ,077, p > ,05), koruyucu anne baba tutumunun (t = ,764, p > ,05), ilgisiz-kayıtsız anne baba tutumunun (t = -1,419, p > ,05) ve demokratik anne baba tutumunun (t = -

1,205, p > ,05) anne baba tutumu toplam puanının (t = -,685, p > ,05) çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Tablo 10' da çocukların sınıf düzeylerine göre anne baba tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Bağımsız Örneklemler t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10

Çocukların Sınıfına Göre Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sınıf	**N**	**Ort.**	**ss**	**F**	**p**
Baskıcı-otoriter anne-baba tutumu	6	21	24,6667	4,56435	8,682	**,000***
	7	42	22,8333	3,32703		
	8	17	19,8235	2,69804		
Koruyucu anne-baba tutumu	6	21	27,6667	4,73638	,668	,516
	7	42	26,5238	3,21003		
	8	17	26,8824	3,38900		
İlgisiz-kayıtsız anne-baba tutumu	6	21	20,9524	3,68071	2,147	,124
	7	42	20,1190	3,71025		
	8	17	18,6471	2,14887		
Demokratik anne-baba tutumu	6	21	38,8095	5,57332	3,537	**,034***
	7	42	40,5952	2,33802		
	8	17	41,6471	1,49755		
Anne-baba tutumu toplam puan	6	21	112,0952	11,71283	1,598	,209
	7	42	110,0714	7,96147		
	8	17	107,0000	5,94769		

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda tablo 10' a göre koruyucu anne-baba tutumunun (F = ,668, p > ,05), ilgisiz-kayıtsız anne-baba tutumunun (F = 2,147, p > ,05) ve anne-baba tutumu toplam puanının (F = 1,598, p > ,05) çocukların sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Öte yandan, baskıcı-otoriter anne-baba tutumunun (F = 8,682, p < ,05) ve demokratik anne baba tutumunun (F = 3,537, p < ,05) çocukların sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Bulunan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Tukey Post-hoc analizi yapılmıştır. Buna göre 8. Sınıf çocuklarının 6. sınıf çocuklarına kıyasla demokratik anne baba tutumuna daha fazla maruz kaldığı görülmüştür. Bununla birlikte 8. Sınıf çocuklarının 6. sınıf ve 7. Sınıf çocuklarına kıyasla baskıcı-otoriter anne-baba tutumuna daha az maruz kaldıkları görülmüştür.

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

5. 1. Tartışma

Bu bölümde farklı ortaokul çağındaki çocukların özgüven duygularının gelişimi ile farklı ana baba tutumlarının arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin ne derecede önemli olduğuna değinilmiştir. Yapılan bu araştırmada çocukların özgüven düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çocuğun yaşının, cinsiyetinin anne baba tutumlarına ve çocuğun özgüven düzeylerinde farklılığa yol açıp açmadığı da incelenmiştir.

Yapılan analizler sonrasında elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların özgüven düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu görülürken, anne baba tutumlarından demokratik anne baba tutumu yüksek düzeydeyken sırasıyla koruyucu anne baba tutumunun ortalama düzeyde olduğu ve baskıcı anne baba tutumu ile ilgisiz- kayıtsız anne baba tutumunun düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bilgin'in (2011) yapmış olduğu çalışmada da ergenlerin özgüven düzeyi ortalama düzeydeyken, ergenlerin anne baba tutumlarını algılayış durumuna göre özgüven düzeyleri puan ortalamasının sırasıyla demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu şeklinde olduğu belirlenmiştir. Ceylan (2017) yapmış olduğu çalışmada bu araştırma sonucuna paralel olarak, ergenlerin özgüven seviyeleri açısından ebeveyn tutum algılarını incelemiş ve ebeveyn tutumlarını demokratik, koruyucu, otoriter, ilgisiz şeklinde sınıflandırarak ergenlerin, ebeveyn tutum algıları ölçülmüştür. Fırat'ın (2009) yaptığı araştırmaya göre ise, koruyucu tutumun demokratik ve otoriter tutuma göre daha fazla görüldüğü belirtilmektedir. Yine aynı araştırmada katılımcıların otoriter baba tutumlarının ise, koruyucu ve demokratik baba tutumuna oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Fırat, 2009).

Araştırmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların özgüven toplam puanı ile anne baba tutumu toplam puanı ve anne baba tutumu ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir

korelasyon bulunamamıştır. Öte yandan çocukların özgüven ölçeği alt boyutlarından sosyal beğenilirlik ya da gözde olma ile baskıcı ve otoriter; zihinsel ve okul durumu ile koruyucu anne baba tutumu arasında anlamlı ve negatif yönlü, fiziksel görünüm ve nitelikler ile ilgisiz kayıtsız anne baba tutumu arasında anlamlı ve pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Buna göre baskıcı-otoriter tutum artış gösterdiğinde çocukların sosyal beğenilirlik ve gözde olma puanı düşmektedir. Çocuğun ilk sosyal çevresinin içinde bulunduğu ailesi olduğu düşüncesinden yola çıkarsak, ailenin baskıcı ve otoriter olması çocuğun kendini sosyal olarak tam ortaya koyamamasına ve bunun sonucunda sosyal olarak kendini tam olarak değerlendirememesine neden olabilir. Nitekim Durmuşoğlu ve diğerlerinin (2012) yapış olduğu çalışmada ebeveyn tutumları ile anasınıfına gitmekte olan çocukların içe dönük davranışları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin otoriter ve aşırı koruyucu tutumları ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasında negatif yönde ve içe kapanıklıkları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yazıcı ve Taştepe'nin (2013), yapmış oldukları çalışmada çocukların benlik algısı ile ebeveynlerin aile ortamı algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği Toplam, Öz Saygı ve Öz Yeterlilik alt boyutları ile Aile Ortamı Ölçeği Birlik-Beraberlik boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken, Denetim alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre aile içerisindeki birlik beraberlik çocukların özsaygı ve özyeterliklerini arttırmakta, baskıcı ortam ise azaltmaktadır. Baumrind, (1966) de araştırmasında; otoriter tutumun, çocuğu bağımlı ve edilgen yapmakla birlikte çocukta olumsuz davranışlara yol açtığını ortaya koymuştur (Cansever, 1968). Yeşilyaprak'ın (1989) anne-baba tutumunun bireyin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini incelediği araştırmasında sonuçlar incelendiğinde, fiziksel ve duygusal ceza yöntemleri uygulamanın, kişiliği olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Başal ve Taner (2013), yapmış oldukları çalışmada sıkı disiplinli anne baba tutum düzeyi arttıkça çocukta hayvan korkusu ve yalan söyleme davranışının da arttığını ortaya koymuşlardır.

Steinberg ve diğerlerinin (1990) yapmış olduğu çalışmaya göre otoriter ailelerden gelen çocukların ise daha güvensiz, daha başarısız ve suça daha yatkın oldukları saptanmıştır. Örgün'ün (2000) yapmış olduğu araştırmada, farklı anne – baba tutum algısına sahip çocukların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu, eşitlikçi demokratik tutum algılayan çocukların baskıcı otoriter ve aşırı ve aşırı koruyucu tutum algılayanlardan daha yüksek benlik saygısına sahip ve atılgan olduklarını ifade etmiştir. Yukarıda yer alan bilgilere göre literatürü destekler şekilde baskıcı- otoriter anne baba tutumu arttığında çocuğun sosyal beğenilirlik ve gözde olma puanının düşmesinden yola çıkarak baskıcı-otoriter anne baba tutumlarının çocuğun özgüven düzeyini ve bu tutumdaki davranışları barındıran fiziksel ve duygusal ceza yöntemlerinin çocuğu olumsuz yönde etkilediği düşünülebilir.

Yapılan bu araştırma sonucunda koruyucu tutum artış gösterdiğinde çocukların zihinsel ve okul durumu puanının düştüğü belirlenmiştir. Sorumluluk duygusunun oluşma aşamasında, çocuğa kendi kendini yönetme fırsatı vermek ve çocuğu yaptığı davranışın sonuçlarıyla baş başa bırakma yolunu seçmek oldukça önemlidir. Bunun için çocuğa ilk yıllardan itibaren yaşına uygun görevler vererek, çocuğun güven duygusunun pekiştirilmesi sağlanmalıdır. Çocukluk döneminde tam anlamıyla kazanılamayan sorumluluk, ergenlik döneminde kendisini gösterir. Ergenlik döneminde sorumluluklar ve toplumsal yükümlülükler birçok çatışmanın kaynağı olmaktadır. Çocukluk döneminde kendi kendisini disiplin edebilen bir birey, sorumluluk sahibi, özgüveni olan bir birey olacaktır (Akt., Başoğlu, 2007). Ülkemiz ailelerinde, ağırlıklı olarak annelerin, çocukları üzülmesin, zorlanmasın ve yorulmasın diye bazı davranışlarda bulunduğu gözlenmiştir (Tuzcuoğlu, 2004). Aslında anne babaların çocukları üzerindeki görevleri çocuklarının ihtiyaçlarını yerinde ve yeterince karşılamaktır. Burada yeterince kavramı önem arz etmektedir. Koruyucu anne baba tutumunda yeterince kavramı abartılmakta, çocukların çoğu ihtiyaçlarını aile karşılamakta ve çocuğun kendini gerçekleştirmesi mümkün olmamaktadır. Bunun sebepleri arasında genellikle çocuklarının

kendi başlarına bir şeyleri yapabileceklerinden kaygı duymalarının olabileceği görülmektedir (Aydın, 2002). Bu nedenle çoğu şeyi çocuklarının yerine kendileri yaparak çocuklarına deneme şansı vermemekte ve bunun sonucu olarak da çocuğun kendi yetenek ve potansiyelini görmesi engellenmektedir. Geçtan (1969), yapmış olduğu araştırmada ebeveynlerin aşırı tutum ve davranışlarının, kişinin benlik imajını olumsuz şekilde etkilediğini ifade etmiştir. Bu bilgiler ışığında, koruyucu tutum arttığında çocukların zihinsel ve okul puanının düşmesi; çocuğun koruyucu tutum nedeniyle kendi yetenek ve becerilerinin farkına varamaması, sorumluluk duygusunu kazanmakta zorlanması ile ilişkilendirilebilir.

Ayrıca ilgisiz kayıtsız anne baba tutumu puanı artış gösterdiğinde çocukların fiziksel görünüm ve nitelikler puanı artmaktadır. Ebeveynin ilgisiz ve dışlayıcı tavırları, çocukta güçlü bir şekilde onaylanma ve kabul görme ihtiyacı hissetmesine sebep olabilmektedir (Alloman ve Crandall, 1972; Akt. Takako, 1994). Buradan hareketle ilgisiz kayıtsız anne baba tutumu ile yetişen çocukların onaylanma ve kabul görme adına fiziksel görünümüne daha çok yatırım yaparak dışsal bir onaylanmayı sağladığını düşünebiliriz.

Yapılan analizler sonucunda özgüven toplam puanlarının, özgüven ölçeği alt boyutlarından; mutluluk, sosyal beğenilirlik ya da gözde olma, fiziksel görünüm ve nitelikler, zihinsel ve okul durumu çocukların sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre 7. Sınıf öğrencilerinin, 8. Sınıf öğrencilerine göre özgüven toplam puanının, mutluluk, fiziksel görünüm ve nitelikler, zihinsel ve okul durumu puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun 8. Sınıf öğrencilerinin liseye giriş sınavlarına hazırlık sürecinde ailenin ve çevrenin baskısına maruz kalması, sınav ile ilgili kaygılar yaşamasından dolayı sıkıntılı bir sürecin içinde bulunmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yine 7. Sınıf öğrencilerinde 6. Sınıf öğrencilerine göre sosyal beğenilirlik ya da gözde olma puanı daha yüksektir. Bu durumun ortaokula henüz yeni geçmiş

ve uyum sağlamaya, sosyal çevre edinmeye çalışan 6. Sınıf öğrencilerinin yaşamış oldukları sıkıntılı süreçten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma sonucunda baskıcı-otoriter anne-baba tutumunun ve demokratik anne baba tutumunun çocukların sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre 8. sınıf çocuklarının 6. sınıf çocuklarına kıyasla demokratik anne baba tutumuyla daha fazla karşılaştığı görülmüştür. Bununla birlikte 8. Sınıf çocuklarının 6. sınıf ve 7. sınıf çocuklarına kıyasla baskıcı-otoriter anne-baba tutumuna daha az maruz kaldıkları da belirlenmiştir. 6., 7. ve 8. sınıf, çocukların ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu süreçte çocuklar ile ebeveynlerin çatışmalar yaşaması ve ebeveynlerin bu çatışmalardan dolayı daha baskıcı yaklaşmaları da bilinen bir gerçektir. Ancak yapılan bu çalışmada 8. sınıfta bu baskının azaldığı görülmektedir. Bu sonuca; 8. Sınıf öğrencilerinin sınav hazırlık döneminde olmaları ve ailelerinin çocuklarının yaşadıkları ergenlik sürecinde deneyim kazanmasının neden olduğu düşünülmektedir. Çocukların ergenlik döneminin sağlıklı bir şekilde geçirilmesinde ailelerin çocuklarına nasıl davranacakları konusunda bilinçlenmeleri önem arz etmektedir. 8. sınıf öğrencilerinin sınava hazırlanmalarından dolayı rehber öğretmenlerin bu süreçte ailelerle daha fazla işbirliği yapabildikleri ve ailelerin bilinçlenmeleri konusunda destek de görülmektedir. Dolayısıyla rehber öğretmenlerin her dönemde aileler ile daha çok iletişimde olmasının sürecin sağlıklı geçirilmesinde önemli olduğu söylenebilir.

Yapılan bu çalışmada çocukların özgüven düzeylerinin ve anne-baba tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bilgin (2011), çeşitli değişkenlerin özgüven üzerinde etkisini araştırdığı araştırmasında da kız ve erkek cinsiyetlerin özgüven düzeylerine etki etmediği yönünde bulgular elde etmiştir. Yine Ceylan (2017) yapmış olduğu çalışmada ergenlerin özgüven düzeyleri açısından erkek ve kız ergenlerin, özgüvenleri arasında anlamlı bir fark belirlememiştir. Çakırlı (2017) yapmış olduğu çalışmada anne-babalara uygulanan Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyut puanlarının, çocuklarının cinsiyetine

göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve çocukların cinsiyetine göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmiştir. Sipahioğlu (2002) da, anne ve baba tutumlarında cinsiyet farkının olmadığını ve yaşın artmasıyla birlikte algılanan demokratik anne – baba tutumlarının da arttığını saptamıştır.

Smetana (1998), yapmış olduğu çalışmada yaşın artmasıyla birlikte çocuklar ve aileler için anne baba otoritesinin haklı bulunuş durumunun azaldığını tespit etmiştir. Bu veriler yapılan çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Ancak alan yazınında yapılan diğer çalışmalar özgüven düzeyinin cinsiyete göre değiştiğini ve kızların erkeklere göre daha yüksek özgüvenli olduğunu belirtmektedir (Başoğlu, 2007).

Özgüvenin gelişiminde kişinin kendi benliğinin farkında olması oldukça mühimdir. Benliğin farkındalığı ise daha çok ergenlik döneminde olduğundan ve kızların erkeklere göre ergenlik dönemine daha önce girmesinden yola çıkılarak kızların özgüvenlerinin, erkeklerin özgüvenlerinden daha yüksek olabileceği düşünülebilir. Yaşadığımız toplumda, toplumsal normlara göre kız çocuklarının erken olgunlaşması beklenmekte ve kız çocukları ergenliğin getireceği durumlara psikolojik olarak daha erken hazırlanmaktadırlar. Buradan yola çıkılarak erkek çocuklara oranla kız çocuklarının özgüven derecelerinin daha fazla olabileceği yorumu yapılabilir (Ceylan, 2017).

Güven verici, destekleyici ve demokratik bir ana-baba tutumu çocukların benlik saygısı, kendini gerçekleştirme, kişilik ve özgüven duygularının gelişimine iyi yönde etki etmektedir. Araştırmalar doğrultusunda demokratik anne babaların çocuklarını daha mantıklı yönlendirdikleri ifade edilmektedir (Kulaksızoğlu,1998). Yapılan bu çalışmada ise anne babanın demokratik tutumu ile çocuğun özgüveni arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonucun elde edilmesinde, örneklem grubunun küçük olmasının önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Ancak Onur (1985) ana baba tutumlarında demokratik boyutta yetişen çocuklardaki özgüvenin daha yüksek olduğunu, özgüven ile benimseyici tutum arasında da

olumlu ve yüksek bir korelasyon olduğunu tespit etmiştir. Günalp (2007) de yapılan bu araştırma sonucundan farklı olarak yapmış olduğu çalışmada demokratik ana baba tutumunun, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğunu tespit etmiştir. Diğer tutumlarının ise çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Demokratik anne baba tutumu özgüven kavramı üzerinde alan yazınında önemli bir yere sahiptir. Bireyin bilinçli olarak kendilik aktivasyonu yapması gereklidir düşüncesi demokratik anne baba tutumunun en önemli özelliklerinden birisidir (Kulaksızoğlu, 1998). Sağat`ın (2016), yapmış olduğu çalışmada demokratik anne baba tutumu ile yetiştirilmiş kişilerin vermiş oldukları kararlarda sergiledikleri özgüvenli tutum ile dış çevrelerine karşı sergiledikleri özgüvenli tutum arasında anlamlılık tespit edilmiştir. Bireyler demokratik anne baba tutumu ile yetiştirildiklerinde özgüvenli bir birey olduklarını ifade etmiştir.

Demokratik anne ve babalar çocuklarını ayrı birer kişi olarak ele alıp onlara değer verirler. Onların kendilerini gerçekleştirebilmelerini önemser ve bağımsız hareket edebilmelerine destek verirler. Çocuklarının eksiklerine destek olarak, onları hoşgörü ile kapsarlar (Kulaksızoğlu,1998). Özgüven kavramı ise kişinin kendi becerilerinin ne ölçüde olumlu ya da olumsuz olduğu hakkındaki yorumudur (Kasatura,2000). Bu nedenle çocuğun kendi yeteneklerinin farkına varabileceği bir ortam yaratılması çocukta özgüven kavramının gelişiminde önem arz etmektedir. Kuzgun (1972), bireyin kendini gerçekleştirmesi için en uygun ortamı demokratik ana-baba tutumunun sağladığını, otoriter ve ilgisiz anne baba tutumunun kişinin kendini gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Firouzkouhi Moghaddam, Validad, Rakhshani ve Assareh (2017) yapmış oldukları çalışmada annelerin farklı ebeveyn stillerinin çocuğun özgüveni üzerine etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre ilköğretime devam etmekte olan çocukların özgüven düzeyi ile annelerinin sergiledikleri ebeveyn stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında otoriter

ebeveyn stiline sahip ebeveynlerin çocuklarının en yüksek özgüvene sahip oldukları görülmüştür.

Yukarıda yer alan bilgiler ışığında alan yazın incelendiğinde ebeveynlerin algıladıkları ve belirttikleri çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların sahip oldukları özgüven arasında olan ilişkilere dair farklı sonuçlar elde edilmiştir. Literatürde ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimi üzerinde olumlu veya olumsuz etkisinin ifade edildiği çalışmalar görülmektedir.

5. 2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, bu araştırmanın geliştirilebilmesi için aileler ile öğretmenlere verilebilecek önerilere aşağıda yer verilmiştir.

1. Araştırma İstanbul İlindeki ortaokula devam etmekte olan 80 çocuk ile sınırlıdır. Araştırmacılara daha fazla sayıda çocuğa ve farklı yaş grubundaki çocuklara da ulaşmaları önerilmektedir.

2. Araştırma tarama modelinde planlanmış olup, annelerin ebeveyn tutumlarına ve çocukların özgüven düzeylerini desteklemeye yönelik deneysel çalışmalar yapılması önerilmektedir.

3. Araştırma nicel araştırmadır. Yeni yapılacak çalışmaların nitel ve nicel araştırmaları ele alacak şekilde uygulanmasının etkililiği arttıracağı düşünülmektedir.

4. Okulların rehberlik birimlerine çocukların özgüven gelişimleri ile ilgili bilgilendirmeler yapılarak, düşük özgüven gösteren çocuklara destek çalışmaları yapılabilir.

5. Okullarda aile ve öğretmenlere anne baba tutumlarının etkisinin anlatıldığı bilgilendirme çalışmaları yapılarak bilgi verilebilir.

6. Çocuğun özgüven gelişiminde anne- baba tutumunun önemini gösteren birçok çalışma olması nedeniyle, anne- babaların neden farklı tutumları tercih ettiği ve bu tercihlerin önkoşullarının neler olduğunu inceleyen araştırmalar yapılabilir.

7. Yapılan araştırmada 6. Sınıf çocuklarının, 8. Sınıf çocuklarına göre daha çok baskıcı tutuma maruz kaldıklarının görülmesinden hareketle, anne- baba tutumlarının süreç içinde değişip değişmediğini incelemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.

8. Anne- baba olacak bireylere, çocuğun gelişim süreci ve anne baba tutumlarının çocuğun farklı gelişim alanlarına etkisini içeren bilgilendirici eğitimler verilebilir.

Kaynakça

Akın, A. (2013). Güncel psikolojik kavramlar 2-Benlik. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Aloise-Young, P. A., Hennigan, K. M., & Leong, C. W. (2001). Possible selves and negative health behaviors during early adolescence. *The Journal of Early Adolescence , 21 (2),* 158-181.

Arcan, K. (2006). *Özel okullara giden lise düzeyindeki ergenlerin, akademik başarıları ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atıcı, M. K., Bilgin, M., & İnanç, B. Y. (2011). Gelişim psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Aydın, B. (2002). Gelişim psikolojisi. İstanbul: SFN Baskı Yayınevi.

Başal, H. & Taner, M. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(1), 115-144.

Başoğlu, T.S (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayramkaya, E., Toros, F., & Özge, Ç. (2005). Ergenlerde sosyal fobi ile depresyon, öz kavramı, sigara alışkanlığı arasındaki ilişki. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni , 15*, 165-173.

Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi) . Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Bolat, Ö. (2017). Beni ödülle cezalandırma (s. 113). İstanbul: Doğan Kitap Yayınevi.

Bornstein, M. H., & Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. Encyclopedia of

Infant and Early Childhood Development (s. 496-509).

Bülbül, A. (2014). *Ergenlerin algılanan anne baba tutumları ile yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Cenkseven, F., & Sarı, M. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi , 5* (2), 1-16.

Cervone, D., & Pervin, L. A. (2016). Kişilik psikolojisi kuram ve araştırma (Çev. M. Baloğlu). (s. 163-190). Ankara: Nobel Yayınevi.

Ceylan, A. (2017). *Ergenlerde mükemmeliyetçi benlik sunumunun özgüven ile ilişkisi*.(Yüksek lisans tezi). Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2014). Çocuklar ve evlilik çatışması. Ankara: Nobel Yayınevi.

Cüceloğlu, D. (2008). İyi düşün doğru karar ver. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2016). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakırlı, N. (2017). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile 5-6 yaş aralığındaki çocukların özgüven düzeyinin incelenmesi*.(Yüksek lisans tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi. Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kuzey Kıbrıs.

Çalıkuşu, H., Sürücü, A. (2020). Ergenlerde özgüven ile olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*,*24*(83), 491

Çevikbaş, M. (2013). *Matematik öğretmenlerinin yanlışa verdikleri dönütlerin öğrenci özgüvenleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi) . Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Demiriz, S. (1997). *9 ve 12 yas çocuklarının benlik kavramları ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğan, S. (2010). Mutlu aile mutlu çocuk. İstanbul: Selis Yayınevi.

Dolgin, K. G. (2014). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınevi.

Durmuşoğlu Saltalı ve N., Arslan, E. (2012). Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük davranışını yordaması. *Elementary Educational Online, 11* (3), 729-737.

Eldeleklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana - baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2*(11), 7-13

Erkan, Y . (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma . *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *10* (10) . https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4365/59710' dan alınmıştır.

Fırat C. (2009). *Suça sürüklenmiş çocuklar da öğrenilmiş çaresizlik düzeyinin farklı değişkenler ve algılanan anne baba tutumları bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Firouzkouhi Moghaddam, M., Validad, A., Rakhshani, T. ve Assareh, M. (2017). Child self-esteem and different parenting styles of mothers:a crosssectional study. *Archives of Psychiarity and Psychotherapy, (1),* 37-42.

Gander, J. M., & Gardiner, W. H. (2010). Çocuk ve ergen gelişimi. Ankara: İmge Yayınevi.

Geçtan, E. (1969). M.S.M. 1966-1967 yılı psikolojik danışma bölümü çalışması ile ilgili rapor . 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri, Ankara.

Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Göknar, Ö. (2010). Özgüven kazanmak. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray İli örneği)* (Yüksek lisans

tezi) . Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Günalp, A& Kabadayı, A. (2017). Anne-baba tutumlarının okulöncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi. *Journal of Human Sciences, 14*(3), 2762–2776.

Güneysu, S. (1986). *Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine ana-baba tutumlarının etkisi* (Doktora tezi) . Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gürler, Abdullah . (2017). *Ergenlerde anne baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi : Başakşehir örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi, İstanbul.

Hamarta, Y , Baltacı, A , Üre, P , Demirbaş, U . (2010). Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi . *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , 21* (21) , 73-82 . Hortaçsu, N. (2012). En güzel psikoloji sosyal psikoloji. Ankara: İmge Yayınevi.

Humphreys, T. (2002). Çocuk eğitiminin anahtarı özgüven. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kaplan, Y , Ak, T . (2018). Ergenlerde psikolojik belirtiler ve problem davranışlarda anne-baba tutumlarının rolü . *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi , 1* (2) , 154-171 .

Karasar, N. (1999). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kasatura, İ. (1998). Kişilik ve özgüven. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kasatura,İ. (2000). Kişilik ve özgüven. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kasatura, İ. (2014). Eş seçiminden evliliğe. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kayan, H. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve boyun eğici davranışlarının algılanan anne- baba tutumları açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kılıççı, Y. (1981). Ergenlikte kişiliğin gelişimi ve uyum. *H. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara.

Köknel, Ö., Sözen, D., Savaşan, E., & Sayıner, B. (2007). Yükseköğretim gençliğinin benlik algısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi-İstanbul Ticaret Üniversitesi örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 6* (11), 253-265.

Kulaksızoğlu, A.(1998). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kulaksızoğlu, A. (2005). Almanya'daki üçüncü kuşak türk gençlerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi (21),* 169-182.

Kulaksızoğlu, A. (2011). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuru Örgün,S., (2000). *Anne baba tutumları ile 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki*.(Yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve idari Bilimler Fakültesi, Ankara.

Lawrance, D. (2006). Enhancing self-esteem in the classroom. London: Paul Chapman.

Lindenfield, G. (2011). Kendine güvenen çocuklar yetiştirmek. İstanbul:Yakamoz Yayınları.

McKay, M., Davis, M., & Fanning, P. (2007). Thoughts & feelings taking control of your moods & your life. USA: New Harbinger.

Musaağaoğlu,C., Güre, A.(2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi, 20*(55),95-98

Ocakcı, A., & Kürtüncü, M. (2004). Çocuk yuvasında yaşayan 9-13 yaş grubu çocuklarda depresyon ve benlik kavramı düzeylerinin belirlenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi , 3* (5), 75-86.

Onur, E. P. (1981). Self-*esteem ın children and ıt's antecedents* (Yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Onur, E:P. (1985). "Çocuklarda özgüven ve ön koşulları*"*. III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Psikoloji Derneği Yayınları.

Öner, N. (1996). Piers-Harris'in çocuklarda öz kavramı ölçeği. Ankara: TPD Yayınları.

Örgün, S.K. (2000). *Anne ve baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özbey, Ç. (2004). Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Özen, Y. , & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (15*), 394-422. Özge, F. I. (2013). *İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özgüngör, S., & Kapıkıran, N. A. (2011). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeklerinin türk kültürüne uygunluğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Ön bulgular. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , 4* (36), 114-126.

Özgüven, İ. E. (2001). Ailede iletişim ve yaşam. Ankara: Pdrem yayınları.

Öztürk, N , Kutlu, M , Atlı, A . (2011). Anne baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,12* (2) , 45-64 .

Özyürek, A., Özkan, İ. (2015). Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(2), 280-296.

Pişkin, M. (2002). Özsaygı geliştirme programı. Y. Kuzgun içinde, İlköğretimde Rehberlik (s. 95-123). Ankara: Nobel Yayınevi.

Sağat, H. (2016). *Bireylerin anne baba tutumlarının özgüven ve sosyal fobiye olan*

ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sağır, D. (2016). *Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anne baba tutumlarıyla ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.

Sezer, A.ve Kolaç, N., Erol, S. (2013). Bir ilköğretim okulu 4, 5, ve 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne baba tutumları ve bazı değişkenler ile ilişkisi. *Müsbed Dergisi, 3*(4), 184-190

Schiraldi, G. R. (2007). 10 simple solutions for building self-esteem. USA: New Harbinger.

Sharf, R. (2014). Psikoterapi ve psikolojik danışma kuramları kavramlar ve örnek olaylar. Ankara: Nobel Yayınevi.

Sipahioğlu, Ş. (2002). *Ana-baba tutumları ile gençlerdeki duygusal ve davranışsal bozukluklar arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Soner, O. (1995). *Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik basarı arasındaki ilişkiler* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Steinberg, L. ve Ark. (1990). Authoritative parenting and adolescent adjusment across varied ecological niches. National Center On Effective Secondary Schools, Madison WI.

Steinberg, L. (2007). Ergenlik. Ankara: İmge Yayınevi.

Sümer, N., Gündoğdu, E., Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Türk Psikoloji Yazıları,13* (25), 42-59

Şanlı, D., & Öztürk, C. (2007). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (32),* 31-48.

Takako, S. (1994). *Familial and developmental antecedents of social anxiety.* (Doktora

tezi).Temple Üniversitesi.

Tuzcuoğlu, N. (2004). *Bir aile olmak, anne-baba olmanın altın kuralları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Türkmen, M(2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(1), 41-73

Torucu, B. K. (1990). *13-14 yaşındaki gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve ana- baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp karsılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yavuzer, H. (2007). Ana-baba ve çocuk . İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2011). Çocuk yetiştirmede farklı ebeveyn tutumları. H. Yavuzer içinde, Ana baba okulu ana baba eğitimi ve aile içi iletişim becerileri (s. 424-438). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). Çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, Z. ve Taştepe, T. (2013). Ebeveynlerin aile ortamı algısı ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki. *International Journal Of Human Sciences, 10* (2).

Yeşilyaprak, B. (1989). Anne-baba tutumlarının kişilik gelişimi üzerine etkisine ilişkin bir araştırma. Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul.

Yıldız-Bıçakçı, M., & Gürsoy, F. (2004). Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların anne-baba tutumlarını algılamalarının ve benlik imajlarının incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Yayını

Yılmaz, A. (2000). Anne baba tutum ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Çocuk Ruh Sağlığı Dergisi , 7* (3), 160-172.

EKLER

EK 1

ANA BABA TUTUMLARI BELİRLEME ÖLÇEĞİ

Okulu:	Sınıf ve Şube:	Yaş grubu:	Cinsiyet:	Tarih:

Sayın veli; Aşağıda toplumumuzda yaygın olarak rastladığımız anne-baba tutumları bulunmaktadır. Sizden istenen çocuğunuzun eğitiminde yaygın olarak kullanmış olduğunuz tutumları işaretlemenizdir. Vereceğiniz bilgiler gizlilik ilkesine uygun olarak saklanacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

	Katılıyorum	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılmıyorum**
1 Çocuğumun yeteneklerini sergilemesinden gurur duyarım.			
2 Çocuğum hata yaptığında,çok tedirgin olur.			
3 Çocuğum söylemese de,ihtiyaçlarını anlar ve gideririm.			
4 Bazen anne babalar da çocuklarına karşı hata yapabilirler.			
5 Çocuğumu,akranlarıyla kıyaslar,en iyisi olmasını beklerim.			
6 Çocuğumun her işinde bana ihtiyaç duyacağını düşünüyorum.			
7 Ben anneyim-babayım benim istediğim olur.			
8 Çocuğuma kendisini ifade etme fırsatı tanırım.			
9 Eğer çocuğum,bir şeyi benim istediğim gibi yapmazsa,çok sinirlenirim.			
10 Çocuğum,ev içinde ve dışında benim koyduğum kurallara uymak zorundadır.			
11 Çocuğumun sık sık ağlamasını umursamam.			
12 Çocuğum hata yapabilir,yaptığı hataları umursamam			
13 Çocuğuma kızdığımda,rahatlıkla öfkemi yansıtırım.			
14 Çocuğumun isteklerine “Hayır” diyemiyorum.			
15 Çocuğuma,yaşamda karşılaşabileceği zorluklarla mücadele etme fırsatı tanırım.			
16 Çocuğumun,okuldaki durumuyla ilgili bilgileri her gün öğretmeninden öğrenirim.			
17 Çocuğumun hangi alanda yetenekli olduğunu bilmiyorum.			

18 Çocuğum her istediğini yapabilir.			
19 Eğer,çocuk hata yaparsa,mutlaka cezalandırılmalıdır.			
20 Çocuğumun amacına ulaşmak için farklı yollar denemesi,çok hoşuma gider.			
21 Çocuğumun olumlu davranışlarını ve başarılarını kesinlikle ödüllendiririm.			
22 Hata yaptığında,çocuğumla konuşmayı tercih ederim.			
23 Çocuğumun benden korkmasını isterim.			
24 Çocuğumun,ne tür televizyon yayınlarını izlediğini bilmiyorum			
25 Çocuğumun,sürekli gözümün önünde olmasını isterim.			
26 Çocuk yetiştirmede,sevgi ve denetim bir arada olmalıdır.			
27 Çocuğuma,istediğim her davranışı kazandırabilirim.			
28 Çocuğumu kontrol edemiyorum.			
29 Çocuğuma zaman ayıramıyorum.			
30 Çocuğumun sınırlarını tanımasına yardımcı olurum.			
31 Çocuğumun karşılaşacağı sorunları,ben çözmek isterim.			
32 Yeteneklerini sergilemesi için çocuğuma fırsat veririm.			
33 Çocuk eğitimiyle ilgili yayınları takip etmem.			
34 Çocuğum hata yaptığında,genelleme yapmam,hatalı davranışa odaklanırım.			
35 Çocuğum,yapacağı her işte benden onay almalıdır.			
36 Çocuğum üzüldüğünde veya hastalandığında kendimi suçlarım			
37 Çocuğumun giyeceğine ve yiyeceğine karar vermesi önemlidir.			
38 Çocuğumun yaşamış olduğu problemlerin kendiliğinden çözülmesini beklerim.			
39 Kendisiyle ilgili konuları,çocuğuma danışırım.			
40 Çocuğuma kızdığım zaman,çok çabuk pişman olurum			
41 Kendi yapabileceği işlerde,çocuğuma asla müdahale etmem.			
42 Çocuğumdan,yaşının üzerinde bir yetişkin gibi davranmasını beklerim			
43 Akranlarının,çocuğumu üzmesine izin vermem.			
44 Çocuğumu,basit rahatsızlıklarında bile doktora götürürüm.			
45 Çocuğum için isteklerimden vazgeçemem.			
46 Çocuğumu olduğu gibi kabul ederim.			
47 Çocuğun ilgiye ihtiyacı yoktur.			

48 Çocuğumun arkadaşlarını,ben seçerim			
49 Anne-baba,her şeyin en iyisini,en doğrusunu bilir.			
50 Çocuğumun karşılaşabileceği tehlikeleri,sürekli olarak ona hatırlatırım.			
51 Çocuğum,sokağa çıktığında,çok endişelenirim.			
52 Çocuğum,benim istediğim gibi olmalıdır.			
53 Çocuğumun nelerden hoşlandığını bilmiyorum.			
54 Çocuğumun,herhangi bir konuda,bana itiraz etmesine izin vermem			
55 Farklı bir yere gittiğimizde,çocuğumun ortamı dağıtmasını umursamam.			
56 Çocuğumun arkadaşlarını tanımıyorum.			
57 Çocuğuma,düşündüklerini ifade etme fırsatı vermem.			
58 Çocuğuma,yemeğini genellikle ben yediririm.			
59 Çocuğumun okulda yaptığı çalışmaları takip etmiyorum.			
60 Çocuğumun çoğu zaman yanımızda uyumasına,müsaade ediyorum.			

EK 2

PİERS HARRİS ÇOCUKLAR İÇİN ÖZ KAVRAMI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıda 80 cümle var. Bunlardan sizi tanımlayanları evet, tanımlamayanları ise hayır ile cevaplandırın. Bazı cümlelerde karar vermek zor olabilir. Yine de lütfen bütün cümleleri cevaplayın. Aynı cümleyi hem evet, hem hayır şeklinde işaretlemeyin. Unutmayın, cümledeki ifade genellikle sizi anlatıyorsa evet, genellikle sizi anlatmıyorsa hayır olarak işaretleyeceksiniz. Cümlenin size uygun olup olmadığını en iyi siz kendiniz bilebilirsiniz. Bunun için kendinizi gerçekten nasıl görüyorsanız aynen öyle cevaplandırın. Cevaplarınızı işaretlerken, buradaki cümlenin numarası ile cevap kağıdındaki numaranın aynı olmasına dikkat edin.

1. İyi resim çizerim.
2. Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer.
3. Ellerimi kullanmada becerikliyimdir.
4. Okulda başarılı bir öğrenciyim.
5. Aile içinde önemli bir yerim vardır.
6. Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar.
7. Mutluyum.
8. Çoğunlukla neşesizim.
9. Akıllıyım.
10. Öğretmenler derse kaldırınca heyecanlanırım.
11. Dış (fiziki) görünüşüm beni rahatsız ediyor.
12. Genellikle çekingenim.
13. Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum.
14. Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım.
15. Aileme sorun yaratırım.
16. Kuvvetli sayılırım.
17. Sınavlardan önce heyecanlanırım.
18. Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım.
19. Herkes tarafından pek sevilen biri değilim.
20. Parlak, güzel fikirlerim vardır.
21. Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim.
22. İstediğim bir şeyden kolayca vazgeçerim.
23. Müzikte iyiyim.
24. Hep kötü şeyler yaparım.
25. Evde çoğu zaman huysuzluk ederim.
26. Sınıfta arkadaşlarım beni sayarlar.
27. Sinirli biriyim.
28. Gözlerim güzeldir.
29. Derse kalktığımda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım.
30. Derslerde sık sık hayal kurarım.
31. (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)ime sataşırım.
32. Arkadaşlarım fikirlerimi beğenir.
33. Başım sık sık belaya girer.
34. Evde büyüklerimin sözünü dinlerim.
35. Sık sık üzülür, meraklanırım.
36. Ailem benden çok şey bekliyor.
37. Halimden memnunum.

38. Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığım hissine kapılırım.
39. Saçlarım güzeldir.
40. Çoğu zaman okul faaliyetlerine gönüllü katılırım.
41. Şimdiki halimden daha başka olmayı isterim.
42. Geceleri rahat uyurum.
43. Okuldan hiç hoşlanmıyorum.
44. Arkadaşlar arasında oyunlara katılmak için bir seçim yapılırken, en çok seçilenlerden biriyim.
45. Sık sık hasta olurum.
46. Başkalarına karşı iyi davranmam.
47. Okul arkadaşlarım güzel fikirlerim olduğunu söylerler.
48. Mutsuzum.
49. Çok arkadaşım var.
50. Neşeliyim.
51. Pek çok şeye aklım ermez.
52. Yakışıklıyım (güzelim).
53. Hayat dolu bir insanım.
54. Sık sık kavgaya karışırım.
55. Erkek arkadaşlarım arasında sevilirim.
56. Arkadaşlarım bana sık sık sataşırlar.
57. Ailemi düş kırıklığına uğratırım.
58. Hoş bir yüzüm var.
59. Evde hep benimle uğraşırlar.
60. Oyunlarda ve sporda başı hep ben çekerim.
61. Ne zaman bir şey yapmaya kalksam her şey ters gider.
62. Hareketlerimde hantal ve beceriksizim.
63. Oyunlarda ve sporda oynamak yerine seyrederim.
64. Öğrendiklerimi çabuk unuturum.
65. Herkesle iyi geçinirim.
66. Çabuk kızarım.
67. Kız arkadaşlarım arasında sevilirim.
68. Çok okurum.
69. Bir grupla birlikte çalışmaktansa tek başıma çalışmaktan hoşlanırım.
70. (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)imi severim.
71. Vücutça güzel sayılırım.
72. Sık sık korkuya kapılırım.
73. Her zaman bir şeyler düşürür ve kırarım.
74. Güvenilir bir kimseyim.
75. Başkalarından farklıyım.
76. Kötü şeyler düşünürüm.
77. Kolay ağlarım.
78. İyi bir insanım.
79. İşler hep benim yüzümden ters gider.
80. Şanslı bir kimseyim.

EK 3

Öz Geçmiş

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğr. Gördüğü Kurumlar :	**Başlama Yılı**	**Bitirme Yılı**	**Kurum Adı**
Lise	2008	2012	Selimpaşa Atatürk A.L.
Lisans	2012	2016	Uludağ Üniversitesi
	2014	2016	Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2016	2020	Uludağ Üniversitesi
	2019	2021	İstanbul Kent Üniversitesi
Doktora			

Bildiği Yabancı Diller ve

Düzeyi **:** İngilizce- Orta

Çalıştığı Kurumlar	**: Başlama ve Ayrılma Tarihleri:**	**Kurum Adı**
	1. 2016-2019	Doğa Koleji

Yurt Dışı Görevleri **:**

Kullandığı Burslar **:**

Aldığı Ödüller **:**

Üye Olduğu Bilimsel ve

Mesleki Topluluklar **:** Türkiye Hipnoz Derneği Üyeliği

Türkiye Psikoterapi Derneği Üyeliği

Editör veya Yayın Kurulu

Üyeliği **:**

Yurt İçi ve Yurt Dışında

Katıldığı Projeler :

Katıldığı Yurt içi ve Yurt

Dışı Bilimsel Toplantılar :

Yayımlanan Çalışmalar :

Diğer Profesyonel Etkinlikler:

EK 4

Tuba doğdu

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR
15.04.2021

Sayı : E-59090411-44-24280545
Konu : Anket ve Araştırma İzinleri

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 13.04.2021 tarihli ve 24143745 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzinleri konulu ilgi (b) oluru, anket izni uygun görülenlerin listesi, kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenen örnekleri ekte gönderilmiştir.

Olur gereğince işlem yapılması, araştırma sonuç raporunun, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Ölçekler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır
Adres : Binbirdirek Mah. İnsan Öktem Cad. No. 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 384 34 30
E-posta : [illegible]@meb.gov.tr
Kep Adresi : [illegible]
Belge Doğrulama : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi İçin : Aydın BALTA
Unvanı : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi : http://istanbul.meb.gov.tr/
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 797b-8efe-3f41-bb44-40ec kodu ile teyit edilebilir

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-24143745
Konu : Anket ve Araştırma İzinleri

13/04/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.

Aşağıda bilgileri verilen araştırmaların; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında ilgi genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
13/04/2021
Levent KILIÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- Yazılar ve Ekleri (28 Sayfa)
2- Genelge (3 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Dinbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 384 16 30
E-posta : [illegible]
Kep Adresi : [illegible]

Belge Doğrulama : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi İçin : Aydın BALTA
Unvanı : Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi : https://istanbul.meb.gov.tr/

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evrakuzaya.meb.gov.tr adresinden 3f17-5984-3a6e-adf7-f274 kodu ile teyit edilebilir

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-24143745
Konu : Anket ve Araştırma İzinleri

13/04/2021

ANKET VE ARAŞTIRMA İZNİ UYGUN GÖRÜLENLER
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

2020 - 2021 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILINDA GEÇERLİDİR

Araştırmacı	Yazı Tarihi	Sayısı	Araştırma Konusu	Araştırma Yeri	Araştırma Kişiler
Duygu DOĞDU	05.04.2021	10277	10-13 Yaş Grubu Çocukların Özgüven Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	İl Geneli	İlkokul ve Ortaokul Öğrencileri ve Velileri

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Bakanlarak Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 384 36 30
E-posta : [illegible]@meb.gov.tr
Kep Adresi : [illegible]

Belge Doğrulama : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi İçin : Aydın BALTA
Unvanı : Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi : http://istanbul.meb.gov.tr/

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evrakorgu.meb.gov.tr adresinden 3f27-5904-3a6e-adf7-f274 kodu ile teyit edilebilir